

JUBILEUM

U heeft een extra dik – tweede – jubileumnummer van Baerne in handen. Ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van de Historische Kring en ter ere van twee – helaas overleden – coryfeeën Hans Bronkhorst en Jaap Kruidenier. Zij hebben enorm veel betekend voor de Historische Kring en bestuur en redactie hebben gemeend hen met een jubileumnummer van het tijdschrift een hommage te moeten brengen.

Van beiden treft u een levensbeschrijving aan. Van Hans in de vorm van een uitgebreid artikel van Gerard Brouwer; van Jaap in de vorm van een interview dat Jan van de Kraats heeft gehad met zijn vrouw, Thea Kruidenier. U kunt twee ontroerende impressies lezen. Bert Natter, winnaar van de Selexyz-literatuurprijs 2009, beschrijft zijn ontmoetingen met Hans, terwijl Mart Karsemeijer herinneringen ophaalt aan Jaap op de oude begraafplaats. En tenslotte treft u twee artikelen aan (van redacteurs Henriette Beuk en Frits Booy) over de betekenis van Hans en Jaap voor het tijdschrift Baerne.

In 1986 publiceerde Jaap Kruidenier een artikel over Elisabeth Huberta van Gogh. Dat verhaal hebben we in dit nummer van Baerne opnieuw afgedrukt. Niet alleen omdat het een goede indruk geeft van de manier waarop Jaap bij het verzamelen van gegevens en het schrijven te werk ging, maar ook omdat er onlangs nieuwe feiten aan het licht zijn gekomen over deze ‘mysterieuze Baarnse dame’. Die nieuwe feiten zijn op schrift gesteld door redacteur Arie Twigt. Wij wensen u veel leesplezier toe.

De redactie

INHOUD

Hans Bronkhorst als schrijver, vertaler en spreker p. 2

Hans Bronkhorst en de kunst – een impressie p. 11

Hans Bronkhorst en het tijdschrift Baerne p. 15

De passies van Jaap Kruidenier: cultuur, geschiedenis en literatuur p. 26

Jaap Kruidenier: dertig jaar schrijven in Baerne p. 30

Jaap Kruidenier en zijn oude begraafplaats p. 36

Elisabeth Huberta van Gogh: een mysterieuze Baarnse dam p. 38

Tentoonstelling

In de Oudheidkamer (onder de bibliotheek) wordt momenteel een tentoonstelling gehouden, gewijd aan het werk dat Hans Bronkhorst en Jaap Kruidenier hebben gedaan voor de Historische Kring en het tijdschrift Baerne. De tentoonstelling is 12 september geopend door Thea Kruidenier in aanwezigheid van haar kinderen en de kinderen van Hans Bronkhorst.

TOEGEWIJD EN DESKUNDIG

HANS BRONKHORST ALS SCHRIJVER, VERTALER EN SPREKER

De artikelen die Hans Bronkhorst schreef waren altijd goed! Zij zijn prettig leesbaar, hebben precies de juiste lengte en zijn steeds zorgvuldig gedocumenteerd. Hans ging bij het opstellen van een verhaal altijd over 'meerdere nachten ijs'. Zo vertelde hij dat hij vaak de mening vroeg van Jan Albert Bakker en dat hij aan die mening waarde hechtte. Over de artikelen van Hans schreef Bakker in 2003 aan de Baerne-redactie het volgende: '(...) Zelfs voor de kleinste stukjes in Baerne doet hij tot in alle details met veel plezier en toewijding eigen onderzoek. (...) Zijn stukken munten uit door een evenwicht tussen lopend verhaal en feitenvermelding'.¹

door: Gerard Brouwer

Hans' belangstelling was groot en ging onder meer uit naar geschiedenis, theologie, spiritualiteit en kunst. Zijn interesse voor kunst was, zoals hij zei, afkomstig van zijn vader. 'Op zondag nam hij mij mee naar een museum of tentoonstelling en hij was een heel boeiende gids.'² Maar behalve voor schilderkunst (de impressionisten en expressionisten) had hij ook belangstelling voor glaskunst, voor kerkelijk glas, voor architectuur, en in die discipline in het bijzonder voor kerkgebouwen. Gebouwen zoals de Pauluskerk en de Nicolaaskerk in zijn woonplaats Baarn. Over de geschiedenis van de Pauluskerk hield Hans in november 1994 een voordracht met dia's voor leden van de kring en andere belangstellenden, ter gelegenheid van de afgeronde restauratie van het gebouw. Hans werkte mee aan de uitgave *Hoe lief is mij*

uw woning Heer, die verscheen bij het 100-jarig bestaan van de Nicolaaskerk in Baarn. Voor de Baarnse Volksuniversiteit hield hij lezingen, onder andere over Vincent van Gogh.

Hoffelijk

Blij was Hans met de schilderijen van de Baarnse kunstenaressen Else van der Feer Ladèr-Lohmann en Estella den Boer, die hij met gepaste trots toonde bij die zeldzame keer dat ik hem thuis op de Eemweg bezocht. Over de expressioniste Else van der Feer Ladèr-Lohmann schreef Hans een korte biografie in *Het Eemland 2 Levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Eemlanders* (reeks Utrechtse biografieën).

In 1990 verscheen bij uitgeverij M & P het boek getiteld *Vincent van Gogh zijn leven zijn werk* (een mooi verzorgde

uitgave, in linnen band, met een kleurrijke stofomslag en in groot formaat) dat Hans schreef en dat wel als een van zijn belangrijkste werken mag worden beschouwd. Dat geldt eveneens voor *Vermeer and his milieu*, geschreven door John Michael Montias, dat hij niet slechts vertaalde maar waarin hij ook verbeteringen en toevoegingen aanbracht. Voor de auteur, J.M. Montias, mag het duidelijk zijn: de beste editie van zijn voorname werk is de Nederlandse vertaling van Hans Bronkhorst!

Hans interviewt Moeder Teresa. De man in het midden is onbekend, evenals de fotograaf. Foto van 1953 (aldus Willem Bronkhorst) of 1956 (foto coll. familie Bronkhorst). NB: In 1956 maakte Hans op uitnodiging van de Indiase regering een goodwill-reis met een persdelegatie naar India. Dr. A.L. Constandse (1899-1985), onder andere publicist en propagandist voor anarchisme en vrijdenkersbeweging, maakte deel uit van die groep (bron: archief A.L. Constandse en Internet (coll. familie Bronkhorst))

Hans bezocht musea in binnen- en buitenland (vaak in Frankrijk), maar had eveneens belangstelling voor de lokale kunstschilders. Hij was een graag geziene en geïnteresseerde bezoeker van galerie Creatuur in de Laanstraat in Baarn. Zijn boekenvoorraad was groot, bevatte tentoonstellingscatalogi en vele andere uitgaven over beeldende kunst. Aan zijn omvangrijke bibliotheek en verzameling dia's kon je zijn brede belangstelling aflezen.

Als uitvloeisel van zijn interesse in en kennis van schilderkunst was Hans lid van de aankoopcommissie kunstwerken van de Historische Kring Baerne. Hans hield van klassieke muziek en bezocht regelmatig de concerten die Kees Koudstaal organiseert in de Paaskerk.

Na zijn pensionering als redacteur van het katholieke weekblad *De Tijd* hield de geschiedenis van Baarn en omstreken hem bezig. Zo deed hij uitvoerig onderzoek naar de stadsrechten van ons dorp en publiceerde hij een uitstekend artikel over dit onderwerp. Ook adviseerde hij daarover de gemeente Baarn met zijn brief in de zomer van 2005.³

Zijn vele tientallen artikelen bereikten niet alleen het tijdschrift *Baerne* – Hans was daarvan bijna een kwart eeuw redacteur – ook publiceerde hij in de tijdschriften van de stichting Tussen Vecht en Eem en van de Historische Vereniging Maartensdijk over het landgoed Pijnenburg. Hans illustreerde zijn artikelen vaak met zelf gemaakte foto's. De laatste jaren van zijn redacteurschap van *Baerne* waren voor Hans niet gemak-

kelijk. Het lezen van de zogenaamde tijdschriftenmap (de uitgaven van andere historische verenigingen) was te tijdrovend. Toenemende doofheid maakte het hem lastig de vergaderingen van de redactiegroep te volgen, hoe zorgvuldig de andere leden ook met hun stemvolume omgingen. Met de hand aan het oor, soms vragend om herhaling, probeerde hij de anderen te verstaan. Zijn laatste artikel voor dit tijdschrift, over het postkantoor in Baarn, werd in december 2007 gepubliceerd en in die vorm heeft Hans het niet meer zelf kunnen lezen.

Hans' beschaving en hoffelijkheid bleken uit de 'moeite' die hij nam om elke keer als een *Baerne* was verschenen, de eindredactie te complimenteren met het nummer. Voormalig boekhandelaar Peter Houtman vertelde dat Hans iedere Kerstmis de medewerkers van boekhandel Den Boer een kerstster schonk, die dan in de etalage werd gezet.

Hans was enthousiast als hij in archieven iets nieuws had ontdekt over de Baarnse geschiedenis. Aan het jubileumboek van de Historische Kring Baerne, een bundel met op zichzelf staande artikelen, dat in 1999 verscheen onder de titel *Van Baerne tot Baarn*, werkte hij als lid van de Werkgroep Jubileumboek intensief mee. Voor al zijn werk ten behoeve van de Historische Kring Baerne werd hij onderscheiden met het erelidmaatschap van de vereniging.

Vader en zoon

Hans Bronkhorst werd in 1922 in

Hans forensend in trein: hij bezat geen auto. Jaartal en fotograaf onbekend (fotocollectie familie Bronkhorst)

Apeldoorn geboren. Hij kwam uit een gezin van zes kinderen, vier jongens en twee meisjes. Het gezin woonde eerst in Apeldoorn en verhuisde vervolgens naar Bilthoven. Hans volgde de middelbare school in Hilversum (tegenwoordig het Alberdingk Thijm College) en ging in 1945 naar Londen om daar een opleiding in de journalistiek te volgen. Sinds 1948 was hij chef redactie buitenland bij het dagblad *De Tijd*, waar hij 37 jaar heeft gewerkt.

Hans was 16 jaar oud toen zijn vader, prof. dr. W. Bronkhorst, een autoreis maakte door Zuid-Frankrijk, met als doel 'de talrijke monumenten van romaansche kerkelijke bouw- en beeldhouwkunst van het Oude Aquitanië en Bourgondië uit eigen aanschouwing te leeren kennen'. Hij werkte jaren aan

het verslag van deze reis, dat in 1946 in boekvorm verscheen, vertelde Hans in een interview in *De Biltse Griff*.⁵

Daan Bronkhorst, een van de vier zonen van Hans – de vier over wie Hans altijd zo graag opschepte⁶ – schreef over zijn vader en grootvader het volgende: 'De vader van mijn vader, Willem Bronkhorst, was inderdaad een prominente man in de medische wereld (stichter van het TBC-sanatorium Berg en Bosch en kunstkenner). Hij is overleden toen ik een jaar of zeven was, dus ik kan niet zeggen dat ik hem echt heb gekend.

Mijn vader was niet bijzonder mededeelzaam over het huiselijk leven bij hem thuis toen hij nog een kind was. Ik vermoed dat mijn grootvader iemand was die vooral erg hard werkte en grote verantwoordelijkheid droeg. Mijn vader had veel bewondering voor hem, maar ik heb weinig beeld gekregen van wat vader en zoon deelden. Bovendien waren er zes kinderen, behalve mijn vader drie jongens (een van hen trad in het klooster, de ander was medisch specialist en de derde was rechter) en twee meisjes (die, want zo waren de tijden immers, geen maatschappelijke carrière hebben gemaakt).

Mijn vader, dat weet ik wel, wilde niets liever dan journalist worden. Ik geloof dat dat denkbeeld zich vormde tijdens de oorlog, toen hij illegale blaadjes die door geallieerde vliegtuigen in het bos werden uitgestrooid verzamelde, en stiekem hielp verspreiden. In de praktijk

was mijn vader, zo lang ik hem kende, onafscheidelijk van zijn schrijfmachine. Hij werkte overdag in Amsterdam, en thuis zat hij 's avonds vaak te typen aan een boek, een vertaling of artikelen.⁷

Willem, de oudste zoon van Hans, typeerde zijn vader als volgt: 'Wij als kinderen zullen hem ook herinneren als de vader die het altijd druk had, iedere dag goed moest invullen, wat vaak betekende: een hoofdstuk uit een goed boek lezen, een artikel schrijven, een lezing voorbereiden, brieven schrijven of een goed gesprek voeren. Voor hem was traditie, overlevering, heel belangrijk. (...) Hij was trots op zijn naam, zijn vader, zijn familie. Hij had thuis een uitgebreid familiearchief, en zijn zorg was dat dat archief ook na zijn overlijden beheerd zou worden.'⁸

Zoon Jeroen verteld de volgende herinneringen aan zijn vader:

'Als er ooit een prijs voor netwerken uitgereikt wordt, ga ik mijn vader postuum voordragen.

Mijn vader mocht graag dingen uitlegen, hij heeft een paar boeken geschreven en een aantal leuke presentaties gemaakt over Vincent van Gogh en andere schilders, met dia's die hij zelf maakte van schilderijen én de plek waar het schilderij gemaakt was.

Maar zijn allergrootste kwaliteit was blijkbaar zo vanzelfsprekend dat hij er nooit iets over uitgelegd heeft: netwerken. Hét item in deze jaren van iedere trainer.

Overal waar mijn vader kwam, was een gesprekje. Hij zorgde ervoor dat zijn bezoek altijd opgemerkt werd. Cadeautjes voor verjaardagen werden soms maanden van te voren al gekocht, dagelijks gingen er bloemen en bedankbriefjes naar allerlei mensen die dat verdienden. Zelfs in Parijs had hij zijn vaste krantenkioskje, zodat hij ook daar weer begroet zou worden. Als een echte netwerker gebruikte mijn vader alle middelen: telefoon, langsgaan, schrijven, mailen.

Bij de uitreiking van mijn schooldiploma was mijn vader binnen tien minuten in gesprek met de directeur en iedereen die daar belangrijk was, en dat wist ik eigenlijk van te voren al. Ik vroeg me alleen af hoe hij dat altijd zo snel voor elkaar kreeg.

Op zaterdag ging mijn vader croissantjes halen in de Laanstraat. Wij konden er wel om lachen: een boodschap van

Hans in karakteristieke pose: achter de schrijfmachine. Jaartal en fotograaf onbekend (foto coll. familie Bronkhorst)

10 minuten kon makkelijk 2 uur duren. Mijn vader kwam dan namelijk mensen tegen, en daar moest mee gepraat worden.

Hij deed er wel zijn best voor, want hij had allerlei lijstjes om mensen te onthouden.

Mijn moeder werd de laatste jaren verzorgd door maar liefst 27 verschillende thuiszorgers.

Mijn vader had een lijstje met kenmerken van iedereen; Lisa: kort donker haar, bril, 2 kinderen, man: Paul. Het was nooit zeker welke verzorgster op welk moment kwam. De sport voor hem was de deur open te doen en te kunnen zeggen: 'Hallo Gerda!'. Dat zal ook zijn eer en waardigheid geweest zijn, een man van 83 die al die mensen kent.

Natuurlijk kwamen er barstjes in dat bolwerk van feiten. Er was een heel aantal mensen die dat wel door hadden, maar dat nooit lieten merken. Een goede huisvriendin zag hem op straat lopen, kennelijk de weg kwijt. Mijn vader zette meteen zijn sterkste wapen in: een allercharmantst gesprek, maar gelukkig had deze vriendin heel goed door waar het om ging: hoe kom ik thuis?

Het grappige van deze situatie was mijn mooiste ontdekking over mijn vader: ik kon me als kind dood ergeren aan de vriendelijke clichés die mijn vader rondstrooide.

Maar in de laatste jaren heb ik gemerkt dat het gezien en met een glimlach vergeven werd, omdat mijn vader wel de-

gelijk iets gegeven heeft: hij wilde gezien en gewaardeerd worden, maar hij gaf je er zijn oneindige trouw en waardering voor terug.

Daarom was mijn vader zo'n goede netwerker: zijn gesprekstechnieken, de inzet van middelen, het altijd attent blijven. Maar vooral: hij deed het met zijn hart.'

De Tijd

Duizenden artikelen heeft Hans Bronkhorst voor *De Tijd* geschreven, aldus Daan Bronkhorst, 'maar' – schrijft hij – 'zoals dat gaat met artikelen in de krant, die zijn in de vergetelheid verdwenen.'¹⁰⁻¹¹ Een van die artikelen ging over *Afrikanisering van de kerk in Ghana*, dat Hans schreef in december 1972. De stichting Tong Tong¹² reikte hem daarvoor op de 15de Pasar Malam, die op 25 juni 1973 in Den Haag gehouden werd, de prijs 'de Zilveren Buffel' – een legpenning – uit.

De Tijd berichtte op die voor Hans zo feestelijke dag het volgende: 'Hans Bronkhorst, redacteur Kerken en Samenleving van *De Tijd*, heeft vandaag de Zilveren Buffel, de jaarlijkse persprijs voor ontwikkelingssamenwerking van de stichting Tong Tong ontvangen. Deze prijs, bestaande uit een zilveren legpenning en een bedrag van vijftienhonderd gulden, is ingesteld ter bevordering van de voorlichting in Nederland over de ontwikkelingssamenwerking. De jury bekroonde het artikel omdat het 'helder is geschreven, ruime informatie geeft,

verwerkt in zeer leesbare interviews zonder in ontoegankelijke specialismen te vervallen. (...) Bronkhorst heeft, zo meent de jury 'zijn uitgangspunt in aanmerking genomen, een stuk wezenlijke voorlichting gegeven over een niet te verwaarlozen onderdeel van de ontwikkelingsamenwerking (...) en daarbij uiting gegeven aan zijn journalistiek vakmanschap'.'

De Buffel

'De nog steeds diepbetreurde Tijd-redacteur Haye Thomas had er plezier in voor zijn collega's fraaie *nicknames*, bijnamen, te verzinnen. Voor Hans had hij, op grond van diens onverzettelijkheid en recht op zijn doel afgaande rechtlijnigheid – onbuigzaam als hij voor zichzelf had uitgemaakt dat het niet anders meer kon – een fraaie *nickname* bedacht: de buffel. Dat werd al snel Hans' geuzennaam: de buffel. Het geschiedde in die dagen dat Hans een serie prachtige reportages schreef over ontwikkelingsamenwerking. Het onderwerp weet ik niet meer maar het moeten zeer goede artikelen zijn geweest, want hij kreeg er een mooie prijs voor. Die prijs werd hem toegekend door een organisatie die zich bezighield met de Derde Wereld. Tot op de dag van vandaag herinner ik mij de klaterende schaterlach van Haye Thomas toen de naam van die prijs bekend werd: de Zilveren Buffel. Toen Hans de prijs had gekregen, nodigde hij zijn Tijd-collega's uit voor een borrel compleet met koud buffet in zijn huis in Baarn. Ook toen werden wij weer geconfronteerd

met de grote gastvrijheid en charme van zijn echtgenote Feem.¹³

Arie Kuiper, voormalig hoofdredacteur van *De Tijd*, herinnert zich Hans als volgt:

‘(...) Zo kwam ik korte tijd later terecht op de redactie buitenland in het Kasteel van Aemstel. Daar was Hans Bronkhorst de chef. Ik vond het nogal wat, dat zal ik niet ontkennen – verhuizen van een provinciestad naar de grote stad Amsterdam, verhuizen van een provinciaal krantje naar de deftige *De Tijd* (...) Deftig, dat was het juiste woord – erudiet, wars van sensatie, serieus. Bij die prachtige krant te mogen werken, ik zag er tegen op. Maar ik had mij geen zorgen hoeven maken. Vanaf het eerste moment haalde Hans mij binnen alsof ik zijn gelijke was. Dat was geen spel van hem, zo zat hij in elkaar (...) Drie weken nadat ik aantrad werden er in de Verenigde Staten presidentsverkiezingen gehouden die werden gewonnen door John Kennedy. Hans schreef er bijna elke dag over in een Vrijmoedig Commentaar, zoals zijn buitenlandcolumn in *De Tijd* in die jaren heette. Amerika fascineerde mij al jaren en het trof mij hoeveel Hans van dat land wist, van de Amerikaanse politiek, de Amerikaanse staatsinrichting, de Amerikaanse geschiedenis. Ik heb in die jaren veel van hem geleerd, en niet alleen over de Verenigde Staten. Hij leerde mij dat een journalist zich eerst grondig in een onderwerp moet verdiepen voordat hij het lef heeft er een mening over te ventileren. (...)

Hans Bronkhorst was een veelzijdig man. Dat bewees hij toen het dagblad een redacteur geestelijk leven nodig had, ik meen na het vertrek van Henk Suër. Hans liet de redactie buitenland achter zich en nam die taak op zich. Hij had altijd grote belangstelling gehad voor alle vormen van religie en spiritualiteit en ontwikkelde zich in hoog tempo tot een journalistieke expert op dit gebied. Hij was een gelovige katholiek, min of meer orthodox, maar met een *open mind* voor de stortvloed van progressieve en liberale opvattingen die in de jaren zestig en zeventig katholiek Nederland overspoelden. Toen het dagblad in 1974 werd omgezet in een weekblad, bleef hij hetzelfde werk doen. Ik heb het altijd erg knap van hem gevonden dat hij – hij was toen al de jongste niet meer – moeiteloos overschakelde van de ene journalistieke deskundigheid naar de andere (...).¹⁴

Onvervangbaar

Na de verhuizing van de Eemweg in Baarn naar een appartement in Amaliagaarde, moest Hans uit ruimtegebrek een deel van zijn kunstboeken wegdoen en dat viel hem zwaar. In deze flat, waar hij met Feem de laatste paar jaar van zijn leven heeft gewoond en hij haar liefdevol verzorgde, keek hij vanuit de keuken uit op de monumentale watertoren, die kort daarvoor ingrijpend was gerestaureerd. Hans was blij met dit uitzicht. Op 23 december 2007 overleed hij als gevolg van een ongeluk in hun appartement. Feem volgde hem in het voorjaar van 2008.

Hans ontvangt 'de Zilveren Buffel' uit handen van Roy de Riemer (courtesy archief STT-mevrouw Koning)

In de redactievergaderingen van *Baerne* was zijn mening altijd zwaarwegend, zo niet doorslaggevend. Hij was de nestor van de redactie: naar hem werd geluisterd. Hans is onvervangbaar. ■

Bibliografie:

De laatste Latinist, vertaling [uit het Engels] door Hans Bronkhorst, *De Tijd*, 1950 (oorspronkelijke titel *Scott-King's modern Europe*, door Evelyn Waugh);

Victoriaanse vertellingen, samengesteld, ingeleid en vertaald [uit het Engels] door Hans Bronkhorst, Elsevier pocket, E 16, 1959;

Lloyd George, Kruseman, Den Haag, 1964, reeks: *Kopstukken uit de geschiedenis*, nr. 20;

Koningin Victoria, Kruseman, Den Haag, 1965; reeks: *Kopstukken uit de geschiedenis*, nr. 23;

Frankrijks Vijfde Republiek, nummer 1217 in de reeks AO boekjes, stichting IVIO, Amsterdam, 1968;

Het Onze Vader: overwegingen over het gebed des Heren / Johannes Paulus II; vert. [uit het Duits] door Hans Bronkhorst, Arbor, Baarn, 1987; vert. van:

Das Vaterunser: Betrachtungen über das Gebet des Herrn. – Ostfildern, Schwabenverlag, 1987.

Het Vaticaan: de kleinste grootmacht ter wereld, door Peter Hebblethwaite, vertaling [uit het Engels] door Hans Bronkhorst, Ambo, Baarn, 1987;

Vincent van Gogh zijn leven zijn werk, uitgeverij M & P b.v., Weert, 1990; ISBN 90 6590 384;

Vermeer en zijn milieu, vertaling [uit het Engels] door Hans Bronkhorst, De Prom, Baarn, 1993 (oorspronkelijke titel *Vermeer and his milieu*, door John Michael Montias, Princeton University Press);

Vele artikelen in dagblad *De Tijd*, *Baerne* (onder meer een portret van Helène Kröller-Müller, het artikel *Elizabeth van Gogh schreef met dichterlijke vrijheid over haar broer Vincent*, over Lodewijk van Deyssel, prins Hendrik 'de Zeevaarder' als Hooge Ambachtsheer van Baarn, over de Reformatie in Baarn en over het doopvont in de Pauluskerk) en andere historische tijdschriften, het *Bisdomblad* (Bisdom Den Bosch), et cetera.

Noten:

1 Zie archief van de Historische Kring Baerne.

2 *365 dagen in het jaar in dienst, con amore Een interview met Hans Bronkhorst*, door Shirley Overdulve, *De Biltse Griff*, tijdschrift van de Historische kring d'Oude School, Bilthoven, september 1993.

3 Zie archief van de Historische Kring Baerne.

4 *Van Moissac tot Reims beschouwingen over Romaansche en Gothische plastiek in Frankrijk*, door dr W. Bronkhorst, W. Bergmans, Tilburg, 1946. Deze beschouwingen verschenen onder dezelfde titel, maar minder uitgewerkt, in het *R.K. Bouwblad* van 26 oktober 1939.

5 Zie *De Biltse Griff* van september 1993.

6 Toespraak van Arie Kuiper tijdens de afscheidsdienst van Hans Bronkhorst op 29 december 2007.

7 E-mail van Daan Bronkhorst van 11 juli 2009.

8 Deel van de toespraak die Willem Bronkhorst hield tijdens de afscheidsdienst van zijn vader op 29 december 2007, in de kerk van Onze Lieve Vrouwe van de Altijdurende Bijstand in Bilthoven.

9 Het eerste nummer van *De Tijd* – op dat moment een dagblad – verscheen op 17 juni 1845.

Met ingang van 1 april 1959 fuseerde *De Tijd* met *De Maasbode* en nu verschijnt *De Tijd* nog als weekblad onder de titel *HP/De Tijd* (bron: website).

10 E-mail van Daan Bronkhorst van 11 juli 2009.

11 Het archief van *De Tijd* is bewaard gebleven, geïnventariseerd en ondergebracht in het Katholiek Documentatie Centrum (KDC) van de Universiteit van Nijmegen.

12 De doelstelling van de Stichting Tong Tong (STT) is het stimuleren van de Indische cultuur en het bevorderen van de kennis over Indische mensen en hun (cultuur-)geschiedenis.

Florine Koning, persvoorlichter van de STT en auteur van *De Pasar Malam van Tong Tong, een Indische onderneming*

(Stichting Tong Tong, mei 2009) mailde mij op 27 juli 2009 dat de 'Pasar Malam in de periode 1971-1974 zich ontwikkelde in de richting van een 'ontwikkelingsbeurs', overigens zonder het Indische los te laten. Het was geheel

in de tijdgeest.'

13 Toespraak van Arie Kuiper tijdens de afscheidsdienst van Hans Bronkhorst op 29 december 2007.

14 Idem.

Ik dank Sandra van Berkum, Frits Booy, Henk Herkert (antiquaar), Peter Houtman, Florine Koning (STT), Arie Kuiper (oud-hoofdredacteur *De Tijd*), Ramses Peters (archivaris KDC Nijmegen), Arie Twigt, Toon Verhoeven (Antiquariaat Bavink) en Marga Verschoor (Bilthoven) hartelijk voor hun hulp en – in het bijzonder – Hans'zonen Daan, Hans, Jeroen en Willem, die mij gevraagd en ongevraagd bijzondere wetenswaardigheden over en foto's

REDACTIE BAERNE UITGEBREID

De redactie van het tijdschrift Baerne is met de komst van Henriette Beuk en Annemieke Geerts weer op volle sterkte. Op de foto van links naar rechts: Cok de Zwart, Henriette Beuk, Frits Booy, Annemieke Geerts en Arie Twigt.

HANS BRONKHORST EN DE KUNST – EEN IMPRESSIE

Iemand had mij Hans Bronkhorst wel eens aangewezen: een snelle grijsaard op een grote zwarte fiets. Ik kende zijn naam, vooral als vertaler van diverse boeken, waaronder de beroemde biografie die John Michael Montias schreef over de schilder Johannes Vermeer.

door: Bert Natter

Tijdens de opening van de Escher-tentoonstelling in Kasteel Groeneveld zag ik hem staan. Mijn vrouw en ik liepen naar hem toe en stelden ons voor. Zij werkte toen voor het Mauritshuis en ik bij uitgeverij de Prom, waar eerder de biografie van Vermeer was verschenen. We hadden hem met enig ontzag benaderd, maar dat bleek bepaald niet nodig: hij was heel hartelijk en stelde het erg op prijs dat wij hem aanspraken. 'Zie je, ik vind het altijd leuk om interessante nieuwe mensen te ontmoeten.'

Meteen in dat eerste gesprek viel de halve eeuw die we in leeftijd scheelden weg. Met Hans ging het meteen ergens over, dat kon iets uit de actualiteit zijn, of kunst, of Baarn, of het verleden. Op prietpraat zat hij duidelijk niet te wachten. Laat op de avond fietsten we met zijn drieën over het lange fietspad langs de Geerenweg terug, in zijn rappe tempo. Voor zijn huis aan de Eemweg zei: 'Dus jullie heten Hester en Bert. Dat zal ik onthouden, hoor, want we komen elkaar vast vaker tegen. En ik ben Hans. Jullie zeggen Hans, hè?'

Kinderlijke nieuwsgierigheid

We kwamen elkaar inderdaad vaker te-

gen, bij boekhandel Den Boer en bij de concerten in de Paaskerk. Het kostte ons moeite hem tutoyeren, omdat we merkten dat lang niet iedereen het privilege van het Hans-zeggen werd verleend, maar we deden het, en uiteindelijk wisten we niet beter. Altijd was hij benieuwd naar hoe het met ons ging. Tot op hoge leeftijd behield hij een zekere kinderlijke nieuwsgierigheid – hij wilde overal het fijne van weten, of het nu ging om de schildertechniek van Rembrandt of over hoe wij als moderne ouders ons leven inrichtten. Hij vroeg honderd uit, een journalist in hart en nieren, maar met een authentieke betrokkenheid.

Groot kenner van Van Gogh

In het begin stonden we vaak, de tijd vergetend, met de fiets in de hand, in de Laanstraat te spreken, maar op een zeker moment vroeg Hans of het goed was dat hij eens bij ons langs kwam. 'Ik heb wat voor jullie, zie je.'

Hij bracht een boek met tekeningen van Vincent van Gogh mee, dat hij dubbel had. Hij was een groot kenner van het leven en het werk van Van Gogh. Hij publiceerde in het Van Gogh-jaar 1987 een groot boek over de schilder en gaf

Hans gefotografeerd door zijn zoon Jeroen, april 1992 (foto coll. familie Bronkhorst)

regelmatig lezingen over hem. Hij zei dat één vraag rond Van Gogh hem was blijven bezighouden: hoe kan het dat Van Gogh, die zichzelf talloze malen schilderde, en zelfs aan absint verslaafde prostituées betaalde om voor hem te poseren, jarenlang in één huis woonde met zijn broer Theo, kunsthandelaar en in feite zijn weldoener, en geen enkel portret van hem maakte?

Huisvriend

Dat eerste bezoek zou door vele bezoeken worden gevolgd. Het woord *huisvriend* wordt weinig meer gebruikt, het

lijkt een woord uit vroeger tijden, uit dikke familieromans of omnibussen, maar wij vonden Hans een echte huisvriend. Een huisvriend is iemand die bevriend is met alle leden van een gezin.

De kwestie Van Gogh was slechts een van die talloze kwesties waarover wij in de loop van de jaren te spreken kwamen. Hij wist veel over de impressionisten en was gids bij excursies naar het Parijse Musée d'Orsay, waar de belangrijkste werken uit die stroming te zien zijn. Een paar keer per jaar kwam Hans bij ons langs en hadden we het over deze kwesties, maar ook over meer aardse zaken, zoals zijn leven met zijn zieke vrouw Feem en ons gezinsleven met twee kleine dochters. Hij kwam zelfs een keer in het week-

einde langs met zijn fotocamera om ons hele gezin te fotograferen, zodat we een paar mooie foto's hadden waar we allemaal op stonden. Ontzettend aardig. Soms nam hij cadeautjes mee voor de kinderen, of voor ons, meestal boeken, en één keer een prachtige prent van Slot Zuylen, waar Hester was gaan werken. Ontdekkingen die hij deed over de geschiedenis van Baarn kwamen aan de orde, zijn liefde voor Frankrijk en de Franse taal, of zijn geloof. Maar het meest spraken we toch over kunst – je kunt rustig stellen dat Hans alle belangrijke tentoonstellingen in Nederland bezocht en daar altijd een afgewogen oordeel over gaf, dat hij graag wilde toetsen aan onze mening. Wij jongelui zagen maar een fractie van wat hij had gezien. Zijn mening was vaak opvallend mild, kwaadsprekerij was hem vreemd en van gemakzuchtig oordelen hield hij niet.

Bronkhorst en Waugh

Graag vroegen wij hem naar zijn journalistieke verleden, toen hij voor *De Tijd* talloze beroemdheden interviewde, vaak als zij op doorreis waren op Schiphol. Martin Luther King bijvoorbeeld, of Henry Kissinger. Een van zijn mooiste verhalen ging over de beroemde schrijver Evelyn Waugh (die onder andere *Brideshead Revisited* schreef). Hans vertaalde kort na de oorlog een van diens andere boeken: *Scott King's Modern Europe*, met instemming van de auteur in 1946 of 1947 bij Uitgeverij De Tijd verschenen als *De laatste Latinist*.

Waugh ontving nooit royalties voor de Nederlandse vertaling en belde op een dag zijn uitgever op met de vraag hoeveel hij nog kreeg. Toen hij het bedrag hoorde, zei hij: ik kom het deze week nog contant ophalen. Waugh inde het geld en nam zijn intrek in het Amstel Hotel, we spreken eind jaren veertig – hij was van plan om al het geld dat hij met de Nederlandse editie van zijn boek had verdiend in één weekend stuk te slaan. Groots en meeslepend, nietwaar, voor minder deed Waugh het niet, die altijd tegen de hoogste kringen in zijn vaderland aanschurkte.

Wie ken ik eigenlijk in Nederland? vroeg hij zich af. Dat was alleen Hans Bronkhorst, met wie hij over de vertaling van zijn boek had gecorrespondeerd. Dus belde hij Hans op met de vraag of hij zin had om hem Amsterdam te laten zien. Twee dagen liet Hans de schrijver Amsterdam zien. 'En weet je wat hij het mooist van alles vond, waar ik Waugh echt keer op keer weg moest trekken? Bij het draaiorgel!'

Zorg voor zijn vrouw

Toen mijn *Rijksmuseum Kookboek* was verschenen, bleek hij een van de grootste afnemers, want om de paar weken kwam hij langs met een paar exemplaren die ik moest signeren voor zijn kinderen, of voor vrienden. Mijn jeugdboek over Rembrandt, *Rembrandt mijn vader* ging ik hem zelf brengen in Amaliagaarde, waar hij en zijn vrouw met pijn in het hart naartoe waren verhuisd vanwege haar slechte gezondheid. Hans bekeek

mijn boek, terwijl we aan de eettafel thee dronken. Feem zat in een stoel voor het raam. Ons gesprek leek haar te ontgaan. Bij het afscheid liep ik naar haar toe om gedag te zeggen. Hans liep met mee en liet mijn boekje zien: 'Kijk, Feem, dit heeft Bert geschreven. Mooi boek, hè. Moet je zien wat een prachtige illustraties. Het is gedrukt op heel glad papier. Voel maar.' Liefdevol leidde hij haar vingers over de bladzijden.

Zorg voor zijn vrouw

De laatste jaren voor zijn dood begon de zorg voor zijn vrouw hem zwaar te vallen, maar vond hij altijd nog tijd om naar musea te gaan. Dan vertrok hij als er hulp was, bijvoorbeeld naar Den Haag, arriveerde daar twee uur later, liep twee uur door het Mauritshuis, ging weer twee uur terug en was dan precies op tijd om weer voor haar te zorgen. Dat vertelde hij dan tussen neus en lippen en voor je verder kon vragen, vroeg hij alweer: 'En wat vonden jullie van al die zelfportretten van Rembrandt, fascinerend, niet? Die kans krijg je nooit meer om er zoveel bij elkaar te zien.'

Zoals gezegd werkte Hester inmiddels op Slot Zuylen, het huis waar de schrijfster Belle van Zuylen geboren werd – over wie Hans nog eens een artikel had geschreven. Ze bood aan Hans op een ochtend op te halen en hem het kasteel te laten zien, waar hij decennia geleden voor het laatst was geweest. Dat vond hij het einde, vooral omdat ze over de provinciale weg reden en niet over de snelweg.

Hans genoot en zei op een zeker moment: 'Nu moet je wat zachter gaan rijden, en goed opletten hoe die zijstraat daar heet!' Het was de Professor Bronkhorstlaan, genoemd naar de vader van Hans, een longarts die geneesheer-directeur was van het katholieke sanatorium Berg en Bosch in De Bilt, waar Hans zelf woonde voor hij naar Baarn verhuisde.

Enthousiasme

De laatste keer dat hij bij ons was, kwam hij niet meer op de fiets, maar lopend, vanaf de Amalialaan naar de Laanstraat. Het gesprek was als vanouds, met een bewonderenswaardig enthousiasme, maar zijn leeftijd en lichamelijke ongemakken begonnen hem op te breken. Toch zeiden Hester en ik zelfs toen nog: om zou oud te worden, nog zo midden in de wereld, daar zou je voor tekenen. Laat op de avond bracht ik hem naar huis. Hij weigerde eerst, maar dankzij het noodweer stond hij me toe dat ik hem begeleidde en vasthield. Samen liepen we door de verlaten straten van Baarn en het gesprek stakte niet, misschien omdat we elkaar nu wel erg dicht op de huid zaten en zijn leeftijd na al die jaren plotseling een belemmering was geworden in onze altijd zo vrijblijvende en gelijkwaardige omgang. We praatten door over *Het Joodse Bruidje* van Rembrandt tot aan de deur waarachter hij verdween, terug naar zijn geliefde Feem. ■

HANS BRONKHORST EN HET TIJDSCHRIFT *BAERNE*

De band tussen Hans Bronkhorst en *Baerne* was lang en hecht. Ruim een kwart-eeuw was hij als redacteur en auteur aan dit tijdschrift verbonden. Vooral als onderzoeker en auteur was hij van onschatbare waarde. Hij wist zeer goed de weg in oude archieven om historische documenten op te sporen, maar dat is nog niet genoeg. Het komt vooral op goed lezen en interpreteren van historisch materiaal aan. Daarin was hij niet alleen een van de weinigen van onze Kring die dat deden, maar ook de beste.

door: Frits Booy

Tientallen gedegen onderzoeken heeft Hans verricht en in vele artikelen vonden die hun beslag, goed uitgelegd en helder geformuleerd. Dat kon men aan hem als doorgewinterde journalist, onderzoeker en kunstbeschuwer gerust overlaten! Over allerlei cultuurhistorische personen en zaken liet hij zijn licht schijnen, uiteraard alles in direct of indirect verband met de geschiedenis van Baarn. Hieruit blijkt niet alleen duidelijk zijn grote historische kennis, maar ook zijn goede inzicht en intuïtie, met altijd oog voor bijzondere details.

Tallose boeiende onderwerpen

Er zijn zo'n zeventig artikelen, boekbesprekingen en dergelijke van Hans in de jaargangen van *Baerne* te vinden. Zijn debuut in dat blad was volgens mij in 1981, met een artikel over de Lage Vuursche, waar de tijd bijna stil leek te staan. Hij schreef dikwijls over historische gebouwen zoals over het gemeentehuis, paleis Soestdijk, de Pauluskerk, kasteel Drakenburg en het hoofdpstkantoor. Graag schreef hij over heel verschillende

historische personen zoals een 16e-eeuwse abt, koningin-moeder Emma, Vincent van Gogh, Lodewijk van Deysse, Anna van Hannover en Reinhard Scherenberg. Aan eigentijdse personen als Else van der Feer Ladèr-Lohmann besteedde hij eveneens aandacht.

Ook diverse historische en kunstvoorwerpen werden door hem bestudeerd. Zo besprak hij onder andere oude tekeningen en landkaarten, Chinese vazen, een Egyptisch graf, schilderijen van Monet, een doopvont van zeshonderd jaar oud en het oudste wapen van Baarn.

Een unieke ontdekking

Met het vinden van het tot nu toe oudste wapen van Baarn deed Hans in 2002 een unieke ontdekking, waarop inder tijd de gemeente Baarn en de *Baarnsche Courant* merkwaardigerwijs helemaal niet gereageerd hebben. *De Gooi en Eemlander* deed dat wel, en terecht!

Met zijn ontdekking vond Hans eindelijk het antwoord op de vraag: welke bisschop staat er in het gemeentewapen van Baarn? Een bisschop van Utrecht of

Nicolaas, bisschop van Myra, beter bekend als Sint Nicolaas?

Door het vroegst gevonden stadszegel met het wapen van Baarn uit 1464 goed te bestuderen kwam Hans tot de ontdekking, dat het hier gaat om Sint Nicolaas. Tot deze conclusie kon hij komen, doordat aan de voeten van de zittende bisschopsfiguur op het wapen drie kleine bollen liggen. Die verwijzen naar een van de vele legendes over Sint Nicolaas, waarin deze bisschop drie ongehuwde meisjes uit de problemen helpt door driemaal achtereen 's nachts drie beurzen of zakjes met geld bij hen naar binnen te gooien. De drie bollen verwijzen naar die zakjes.

Uit bovenstaande moge blijken dat Hans Bronkhorst van onschatbare waarde voor het blad *Baerne* en de Historische

Kring Baerne geweest is. Tot aan zijn dood bleef hij trouw aan *Baerne* en de redactie ervan. Hij is een goed voorbeeld van een uitstekende onderzoeker en beschrijver van lokale geschiedenis. ■

TVE OPEN DAG ZATERDAG 3 OKTOBER 2009

Hoewel alle leden van de Historische Kring Baerne een uitnodiging voor deze dag hebben ontvangen, wil het bestuur u toch nog eens attent maken op het bijzondere programma.

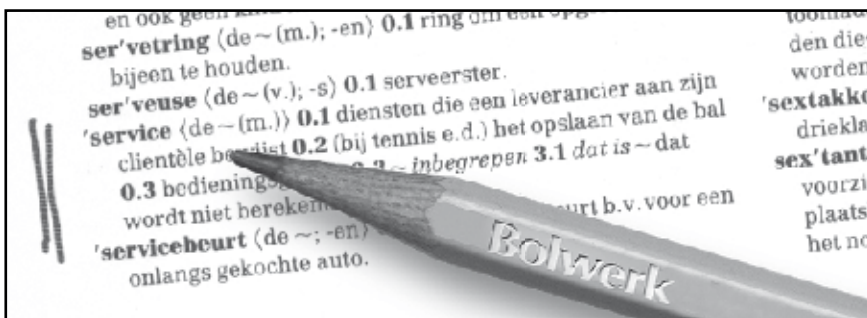
's Ochtends zijn er twee lezingen door schrijfsters van formaat: Margriet Mijnsen-Dulith over het oorspronkelijke Eemland en Thera Coppens over De tien vrouwen van Soestdijk.

Voor het middagprogramma kunt u kiezen uit drie zeer interessante excursies, waarvan één per bus voor mensen die minder goed ter been zijn.

Het middagprogramma wordt vervolgd met een lezing over het Soester aloude Groot Gaesbeeker Gilde en een demonstratie vendelzwaaien. Ter afsluiting een borrel.

Voor leden 17,50 niet leden 20,00 euro. De excursie naar paleis Soestdijk kost 7,50 euro extra.

U kunt zich inschrijven met het door u reeds ontvangen formulier, waarop het programma uitgebreid is toegelicht.

Met betere service- garantie bij Bolwerk.

Voor installatie en service van gas, verwarming en sanitair.

Bel ons, óók voor alle **SOS**-zaken: problemen of narigheid op 't gebied van verlichting, verwarming, koeling, en wateroverlast.

Eén belletje en onze mobiele eenheid komt in actie!
Gegarandeerd!

Hermesweg 18, Baarn. Tel: 035 - 541 19 10.

Bolwerk

Service & Installatie

juwelier
van doorm

Brinkstraat 14 - 16 3741 AN Baarn
Tel.: 035 - 5413107 Fax. 035 - 5416963
☆ Al vier generaties lang liefde voor 't vak

**EEN KUNSTWERK AAN DE MUUR
vanaf € 15.00 p.mnd.**

NU: litho's, zeefdrukken etc. met 30 - 50 % korting
en dan ook nog gebruik maken van de kunstitleen

kom naar onze galerie of kijk eens op www.galriedezoeteinval.nl

Galerie De Zoete Inval

Pr. Marielaan 21 Baarn. 035-5412781

open: wo. t/m vr. 9.30-12.00 en 14.00-17.30 uur, zaterdag 10.00-16.00 uur

Smit • Delen
de Baarnse
notarissen
Ligthart

Eemnesserweg 12, postbus 97, 3740 AB Baarn
Telefoon: (035) 541 33 21, telefax (035) 541 81 53
E-mail: info@debaarnsenotarissen.nl

VEERKAMP
Bed & Linnen

LAANSTRAAT 91 3743 BD
BAARN 035 5413521
WWW.VEERKAMPBAARN.NL

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

M A T parket

*Uw vloer
op maat bij*

MAAT parket v.o.f.
Zandvoortweg 153
3741 BC Baarn
Telefoon 035 602 36 54
Fax 035 602 38 06

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A. Smulders - de Jong apotheker

**UW GENEESMIDDEL
ONZE ZORG**

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apotheekjulius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

ERICA

LINGERIE & BADMODE

Voor deskundig advies

Voor grote maten

Nachtgoed en Dusters

Reuma ondergoed

Uw maat met de juiste cup A t/m H

Voor kleine maten

Voor hele grote maten

Badpakken en Bikini's

Heren ondergoed

En wij proberen het bijna onmogelijke mogelijk te maken

Laanstraat 71a, 3743 BC Baarn, Tel. 035 642 00 73

ZONWERINGSBEDRIJF
DE GOOIJER
Binnen- en buiten zonwering
Raamdecoratie
Garagedeuren - Carports

Showroom:
Prof Krabbelaan 1a Baarn
Tel. (035) 656 35 65
degooijerzonwering@hetnet.nl

www.degooijerzonwering.nl

AUTOMOBIELBEDRIJF
M. LETTENMEIJER B.V.

BAARN, TOLWEG 11, TEL. 035 - 548 03 33

www.lettenmeijer.nl

Scherpste prijzen
en ouderwetse service.

MOBIEL GARANT

zelfstandig leven en genieten!

ALTIJD EN OVERAL MOBIEL ZIJN?

Kies voor de **GROOTSTE** scootmobielspecialist van Nederland:

- € Laagste prijs garantie
- 250 Altiijd service punten bij u in de buurt
- ! Huur, financiering en occasions

Vouw scootmobielen v.a.
595,- (of vanaf 16,- p.m.)
totaal 9 modellen

Altijd een scootmobiel
die bij u past.

Vaste scootmobielen v.a.
1.995,- (of vanaf 49,-
p.m.) totaal 15 modellen

De enige met
250
servicepunten!

KOM KIJKEN IN ONZE SHOWROOM: MAAR LIEFST 25 MODELLEN VOOR SUPERPRIJZEN!

Makkelijk bereikbaar: GOEMAN BORGESIUSLAAN 19 • 3741 CP BAARN (Pal aan de A1 op 800m. van Nijhoff)

Wat was

ook alweer

uw lievelingsmuziek?

NUVEMA

Postbus 6, 3740 AA Baarn - Tel. 035-5480808
info@nuvema.nl - www.nuvema.nl

Conservatrix
Levensverzekeringen

Leuker leven dan je van plan was

Conservatrix is een verzekeraar die u telkens aangenaam weet te verrassen met hoogwaardige verzekeringen en een onberispelijke service. Al ruim 130 jaar biedt Conservatrix levensverzekeringen, pensioenen en hypotheken aan. Deze producten zijn afgestemd op zowel particulieren als ondernemers. Conservatrix biedt haar producten aan door bemiddeling van onafhankelijke, professionele assurantie-, pensioenen- en hypotheekadviseurs. Wilt u meer te weten komen over de producten van Conservatrix of in contact komen met een goede financiële adviseur in uw buurt? Kijk dan op www.conservatrix.nl of bel (035) 548 08 72.

BEN VAN DER LINDEN B.V.

slijterij - wijnhandel

Hèt adres voor al uw dranken.

- Rechtstreekse wijnimport → zeer interessante prijs-kwaliteitverhouding
- Uitgebreid (malt)whisky assortiment
- Parkeren voor de deur of op Albert Heijn plein
- Bezorging ook in Baarn
- Wijnkursus
- Wijnproeverijen
- Elke 1e zaterdag van de maand inloopproeverij van 14.00 tot 17.00 uur

Burgemeester Grothestraat 6 – 3761 CM – Soestdijk – telefoon 035 6012750
info@benvanderlinden.nl - www.benvanderlinden.nl

BAKKERBAARN

DRUKKERIJ | COMMUNICATIE | UITGEVERIJ

Bij koninklijke beschikking
Hof van Baarn

BETROKKEN

Drukkerij

CONTROLE

Uitgeverij

PARTNERSHIP

Communicatie

WWW.BAKKERBAARN.NL

regelt 't

DE PASSIES VAN JAAP KRUIDENIER (1936-2007):

CULTUUR, GESCHIEDENIS EN LITERATUUR

Door middel van interviews verzamelt de Historische Kring gegevens over het verleden van Baarn. Veelal betreft het gebeurtenissen en ontwikkelingen, maar het gaat ook over mensen die erbij betrokken waren. Een vraaggesprek over het leven van een verdienstelijk lid van de Historische Kring Baerne. Wie anders dan zijn echtgenote Thea kan vertellen hoe en wie Jaap Kruidenier was? Zij werd op 20 maart van dit jaar geïnterviewd door Jan van de Kraats.

door: Jan van de Kraats

Jaap werd in 1936 in Amsterdam geboren als tweede kind in het gezin. Hij had een oudere zus en na hem kwam nog een zusje. Zijn vader was hoofd van een lagere school in de Nicolaas Beetsstraat. Zijn moeder verzorgde het gezin.

Jeugd

Van zijn jaren op de lagere school weet ik weinig. Hij is niet op een kleuterschool geweest, maar bleef bij zijn moeder thuis. Hij groeide op in een hecht gezin. Al vroeg ging hij met de familie mee op de fiets naar de Veluwe. Het waren al de oorlogsjaren. Op school verdwenen onverwacht kinderen uit joodse gezinnen. Er was al gebrek aan alles. Als je twee paar schoenen had, stond je een paar af aan een gezin dat deze schoenen hard nodig had. Zijn vader werkte op een echte volksschool. Soberheid was het motto. Er werd vaak wat weggegeven aan mensen die het moeilijk hadden. Zijn ouders hadden een groot sociaal gevoel. De grootvader van Jaap werkte ook in het onderwijs, op een school in Amsterdam-Oost. Hij kwam uit Rotterdam. Eind 1900 vertrok

hij met zijn gezin uit Rotterdam vanwege de aanleg van de Nieuwe Maashaven. Heel Rotterdam stond toen op zijn kop. Zij moesten daar weg. In Baarn woont slechts één familie Kruidenier, maar in Rotterdam wonen er veel. Een groot aantal werkt als kweker en tuinder. Zij hebben onder meer het kruidenierspeertje gekweekt.

Na de lagere school volgde Jaap eerst de drie-jarige HBS en daarna heeft hij met succes de vijf-jarige HBS op de Mauritskade gevolgd. Hij heeft lang geworsteld met de vraag wat hij na zijn middelbare school moest gaan doen. Tenslotte besloot hij medicijnen te gaan studeren. Dat heeft hij enige jaren gedaan. Hij heeft zelfs zijn kandidaats gehaald. Uiteindelijk vond hij dat het beroep van medicus niet bij hem paste en is hij gaan werken. Bij een beroepskeuzetest bleek hij geschikt te zijn voor het onderwijs. Kennelijk zat dat bij hem in de genen. In de avonduren heeft hij een opleiding aan de kweekschool gevolgd. Na zijn LO-akte heeft hij nog enige akten voor het onderwijs gehaald, onder andere voor scheikunde.

Verhuizing naar Baarn

We hebben elkaar op de Amsterdamse Bank aan het Rembrandtplein leren kennen. Ik volgde een opleiding fysiotherapie en had op de bank een vakantiebaantje. Jaap werkte daar ook, bij het geldtransport. We zijn daarna snel getrouwd. Jaap was zeven jaar ouder dan ik en was bovendien een Amsterdammer. Mijn ouders waren er niet zo blij mee, maar uiteindelijk is alles goed gekomen. Tijdens zijn eerste baan bij het lager onderwijs zijn wij naar Amsterdam-Noord verhuisd. Wij woonden op een flat 6 hoog, inmiddels met twee zoons die in 1969 en 1971 werden geboren. Graag wilden wij naar een benedenhuis, maar de woningnood in Amsterdam was heel hoog. Veel Amsterdammers verhuisden naar Purmerend en Heerhugowaard. Wij wilden graag richting het Gooi; ook omdat Jaaps' ouders toen in Blaricum woonden. Tot onze verrassing zagen wij een vacature in Baarn voor een baan in het onderwijs.

*De leerkrachten van de Juliana-mavo in 1976.
Jaap Kruidenier zit rechtsonder*

Met een benedenwoning. Jaap heeft gesolliciteerd en vlot die baan gekregen. Er werd ons een huis toegewezen aan de Van Kinsbergenlaan, dat gereserveerd was voor onderwijzend personeel. We konden in 1973 zo maar de nieuwbouw inschuiven. Hier werd onze derde kind, een dochter, geboren. Zij is dus een echte Baarnse.

Werk

Jaap heeft tot 1986 op de Juliana-mavo aan de Eemnesserweg gewerkt. Het aantal leerlingen liep zodanig terug dat er al sprake was van een sluiting. Een fusieopgave met de Kennedy-mavo mislukte. Er werkten nog vier leerkrachten, van wie er twee in korte tijd door een hartinfarct werden getroffen. Een van hen was Jaap. Beiden werden medisch afgekeurd. Het was heel heftig. Gelukkig is het goed gekomen. Dankzij zijn ijzeren conditie heeft hij zich kunnen uitleven in zijn hobby's zoals werken in huis, in de tuin, glasbewerking, schilderen. En natuurlijk werken voor de Historische Kring. Jaaps' interesses lagen op drie fronten: cultuur, geschiedenis en literatuur. Hij wilde zoveel mogelijk weten over zijn nieuwe woonplaats en de omgeving. Hij wist al heel veel over Amsterdam natuurlijk.

De Historische Kring

Hij voelde zich al betrokken bij de oprichting en van het één kwam het ander. De redactie van *Baerne* lag natuurlijk in de lijn. In het begin moesten de artikelen worden uitgedraaid en gestencild. Het schrijven en het uitzoeken van historische gegevens was hem op het lijf geschreven. In die tijd

moest alles nog zonder hulp van de computer gebeuren. Boeken lezen, archiefonderzoek, maar ook de werkgroep archeologie hadden zijn belangstelling. Hij heeft onder andere meegewerkt aan het opgraven van de doopvont van de Pauluskerk.

Hij interviewde, werkte mee aan het inrichten van tentoonstellingen, bijvoorbeeld van de tentoonstelling op Groeneveld in 1995. Daar leidde hij toen groepen schoolkinderen rond.

Verder heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd aan het jubileumboek *Van Baerne tot Baarn* dat in 1999 is uitgegeven. Jaap heeft zich ook ingezet voor het herstel en het onderhoud van de oude begraafplaats. Hij hoorde van plannen van de gemeente om alle graven te ruimen en heeft er mede voor gezorgd dat de oude begraafplaats behouden is gebleven. Dat mooie stukje groen diende volgens hem bewaard te blijven. In de *Baarnsche Courant* heeft hij een oproep geplaatst om vrijwilligers te

Jaap Kruidenier in zijn element op 'zijn' oude begraafplaats

werven. Er kwamen redelijk veel positieve reacties op en zo is men aan het werk gegaan. Uit archiefonderzoek bleek dat de gemeente zelfs de plicht had een aantal graven te handhaven. Veel medewerking heeft hij gehad van het hoofd Burgerzaken van de gemeente.

Het eindresultaat is dat de oude begraafplaats nu de status heeft van gemeentelijk monument.

Jaap heeft genoten van de gezelligheid binnen de werkgroep, die elke vrijdagochtend lekker in de buitenlucht bezig was. Bij een of ander bouwbedrijf hadden zij een bouwkeet geritseld als onderdak bij het koffie drinken. Een sociaal gebeuren! Menigmaal heeft Jaap rondleidingen verzorgd voor belangstellenden.

Nooit verveeld

Jaap heeft zich naar mijn mening nooit verveeld. Hij heeft altijd veel interesse getoond in kunst en cultuur. Met Jaap heb ik vooral in Amsterdam veel kunsttentoonstellingen bezocht. Zelf is hij nog met het maken van glas in lood begonnen en aan kunstschilderen. Al in zijn studententijd heeft hij gedichten geschreven en cartoons gemaakt. Hij heeft ooit gezegd: er komt nog een gedichtenbundel van mij uit. Voor een deel is dat gebeurd. In 1984 heeft hij aan een gedichtenwedstrijd over Groeneveld meegedaan en daarmee een prijs gewonnen. Ook heeft hij gedichten over Baarn geschreven en een aantal jaren heeft hij artikelen over de lokale geschiedenis in de *Baarnsche Courant* gepubliceerd. Hij was altijd in de weer. Bijvoorbeeld met de organisatie van culturele dagen en

de Open Monumentendag. Hij zat in de Monumentencommissie. Verder heeft hij zich actief bezig gehouden met een onderzoek naar het lot van de joodse inwoners van Baarn gedurende de oorlogsjaren. Hij heeft meegewerkt aan de totstandkoming van de herdenkingsplaat bij het NS-station, waarop de namen zijn vermeld van militairen en verzetslieden die in de periode 1940-1945 zijn omgekomen. Hij had graag gezien dat nog een gedenkplaat zou worden geplaatst met de namen van de joodse gezinnen die gedeporteerd zijn. Helaas is dat niet gelukt. Zijn betrokkenheid bij het drama met de joden heeft op hem een stempel gedrukt. Het wegvoeren van de joodse kinderen in Amsterdam heeft ongetwijfeld hierbij een rol gespeeld. Ook is hij politiek actief geweest. Hij heeft meegewerkt aan de oprichting van de partij Hart voor Baarn. De gemeente doet maar, breekt maar af. Hij was daar heel kien op. Als er iets gesloopt dreigde te worden, ging hij onmiddellijk naar de gemeente. Volgens Jaap moest Baarn leefbaar en kleinschalig blijven. Geen wereldstad van maken. Hij voelde zich echt betrokken bij de HvB-club. Bijna zat hij in de gemeenteraad. Niet dat hij dat wilde, want hij had een vreselijke hekel aan vergaderen. Hij vond dat veelal tijdverspilling.

Overdracht van taken

Hij overleed in februari 2007. Zijn ziekte was van korte duur. In januari kreeg hij last van een pijnlijke rug. In de tuin was hij aan het sjouwen geweest met betonblokken. Met spierpijn is hij naar de fysiotherapeut gegaan. Omdat de klachten aanhielden, is

er een foto gemaakt. Hij bleek een longtumor te hebben met een uitzaaiing naar de borstwervel, die op instorten stond.

Daarna is het snel gegaan. Enige weken later is hij overleden. In 1986 was hij al gestopt met roken. Hij had een prima conditie. Geheel onverwacht werd hij ernstig ziek. Na de ziekenhuisopname is hij nog een weekje thuis geweest. Hij had nog niet het idee: dit wordt het einde. We hadden al een vakantietrip voor september geboekt. Hij zei 'Laat dat maar staan'.

Misschien onbewust heeft hij toch aangevoeld dat het fout zou gaan. In de week dat hij thuis was heeft hij enige mensen uitgenodigd om 'orders' te geven hoe het verder moest gaan met zaken waarmee hij bezig was. Onder meer op de oude begraafplaats, waarbij hij alles keurig overdroeg aan de 'tijdelijke' waarnemers. Het heeft niet zo mogen zijn. Dat de zaken ook zonder hem normaal weer zouden doorgaan zou hij ook gewild hebben. Na zijn overlijden vond ik op zijn werkkamer alles keurig geordend, wat hij heeft geschreven, boeken, artikelen, enzovoort Dit materiaal is terecht gekomen in het archief van de Historische Kring. Ik hoop dat zij daar nog uit kunnen putten. Jaap zou dat graag zo gewild hebben. Het houdt niet op bij Jaap, alles gaat gelukkig gewoon door.' ■

NIEUWSGIERIG EN STRIJDBAAR

JAAP KRUIDENIER: DERTIG JAAR SCHRIJVEN IN BAERNE

De artikelen die Jaap Kruidenier voor Baerne heeft geschreven, zijn in 2008 door de Oudheidkamer gebundeld. Baerne-redacteur Henriëtte Beuk las de verhalen opnieuw en werd getroffen door zijn gedrevenheid, strijdbaarheid, nieuwsgierigheid en vooral zijn plezier om zijn verworven kennis met anderen te delen.

door: Henriëtte Beuk

Indrukwekkend

In het *Naslagwerk* en *Gedenkboek Jaap Kruidenier* (gebundeld door de Oudheidkamer van de Historische Kring Baerne in 2008) zijn alle publicaties van een zeer actief en gedreven Baarnaar verzameld. Het geeft een indrukwekkend beeld van zijn uiteenlopende interesses, gekoppeld aan een drang naar historische nauwkeurigheid. Het Baarnse verleden ontvouwt zich aan de lezer door zijn beschrijvingen van verdwenen en nog bestaande gebouwen, hun bouwers, eigenaren en gebruikers, de natuurlijke omgeving en de ruimtelijke ontwikkeling van het dorp, de politiek-economische situaties, Baarn als inspiratiebron voor kunstenaars, rechtspraak – eigenlijk te veel om op te noemen.

Persoonlijke encyclopedie

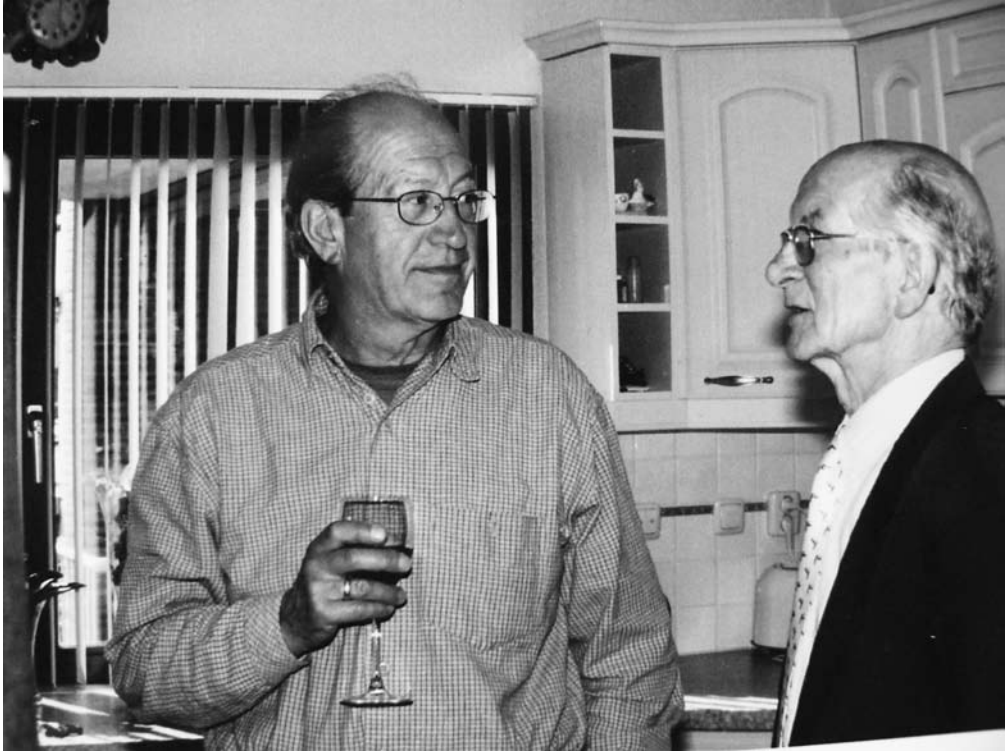
Het naslagwerk lijkt bijna op een per-

soonlijke encyclopedie: het onderwerp was van belang zolang Baarn er op een of andere wijze mee gemoeid was. U moet dan ook niet vreemd opkijken van een artikel over Baarnse inwoners die in de 18e eeuw bijgedragen hebben aan de opbouw en bloei van Sint Petersburg in Rusland of over de Amsterdamse herkomst van monumentale versieringen in het Cantonspark. Hij keek graag over de gemeentegrenzen om het cultuurhistorisch belang van Baarn te versterken.

Zijn strijdbaarheid voor het behoud van waardevolle cultuurhistorische elementen in het dorp - zoals het Cantonspark en de oude Algemene Begraafplaats aan de Acacialaan - komt eveneens luid en duidelijk tot uiting.

Musis Sacrum

Jaap begon voorzichtig een plek in de uitgaven van de Historische Kring

Baerne in te nemen in 1976 en schreef tot 1979 voornamelijk wat aankondigingen van excursies, verslagen van de Oudheidkamer, een oproep voor de inzet van meer vrijwilligers en een overpeinzing over het begrip 'tijd'. Zijn eerste historische artikel over Baarn werd geplaatst in nummer 4 van 1979 en betrof het wel en wee van de vereniging en het gebouw Musis Sacrum. Hij beschrijft de omstandigheden waaronder de vereniging in 1928 werd opgericht met als voorzitter J. v. d. Hoop en de financiële en organisatorische problemen bij de bouw en exploitatie van deze

schouwburg. Vele belangrijke acteurs en muziekgezelschappen hebben furore gemaakt op dat Baarnse podium en de vestiging van het prinselijk paar Juliana & Bernhard op paleis Soestdijk brengt een paar belangrijke verbouwingen met zich mee. De Tweede Wereldoorlog legt het culturele leven stil en na het vertrek van de Duitse bezetters was Musis Sacrum zwaar verwaarloosd. Er wordt door J. v. d. Hoop een succesvolle poging ondernomen om het gebouw te herstellen, maar in de jaren vijftig komt het verval langzaam terug. De gemeente Baarn heeft vanaf de oprichting

categorisch financiële bijstand geweigerd en ook nu reikt ze geen helpende hand. Langzamerhand verpaupert het gebouw; in 1976 wordt het gesloopt. Jaap beëindigt het artikel met de suggestie aan het adres van de gemeente Baarn om J. v. d. Hoop en zijn bestuur postuum te eren in het nieuwe culturele centrum op de Brink, dat uiteindelijk niet op die locatie gebouwd zou worden, maar inmiddels in de De Speeldoos aan de Rembrandtlaan een onderkomen heeft gevonden. Een postume verwijzing naar de inzet van J. v. d. Hoop c.s. is daar vooralsnog niet aangetroffen.

Baarnse persoonlijkheden

Vanaf 1980 tot 1988 concentreert Jaap zich voornamelijk op Baarnse persoonlijkheden, te beginnen met de dichter Abraham Johannes de Bull. Vervolgens passeren er schrijvers, schilders, onderwijzers, leden van het Koninklijk Huis, en ook verhalen over 'gewone burgers' als een brugwachter, een doodgehongerde arrestant en een groentehandelaar die actief was als verzetsstrijder.

In feite schreef Jaap altijd over mensen, want mensen maken de geschiedenis. Of hij nou een cryptische grafsteen vond, de ontwikkeling van het onderwijs beschreef of geconfronteerd werd met de sloop van de zoveelste 19e-eeuwse villa – Jaap dook in de achtergronden van zoveel mogelijk betrokkenen en vlocht hun relatie

In alle pennenvruchten ziet de lezer het plezier van Jaap om kennis op te doen en die kennis te delen met geïnteresseerden

tot het onderwerp (en vaak meer) in het artikel.

Baarnse Tapijtfabriek

Zo gaat bijvoorbeeld het verhaal over de Baarnse Tapijtfabriek (*Baerne nr. 2 -1996*) niet alleen over het economische belang van de onderneming voor het dorp. Jaap laat geen aspect van de tapijtfabriek ongemoeid: zo passeren ondermeer de verkoopprijs per el van een koeienharentapijt versus een Engels wollen tapijt, de gang van zaken in de spinschool inclusief werktijden en de onderwezen vakken, een opsomming van bedrijfsonderdelen met desbetreffende machines en de variatie in dessins en gebruikte materialen. Tot slot komt ook de teloorgang van de fabriek aan bod, met veilinggegevens van het complex en de inventaris uit 1837. En Jaap eindigt met de verzuchting dat 'van de eens geroemde Baarnse Tapijtfabriek ons niets meer rest dan ongetwijfeld zeer vervuilde grond'.

Onvrede

Bij het bestuderen van zijn artikelen komt een beeld op van een man met een grote nieuwsgierigheid, die koppig als een terriër doorgraaft tot hij een historisch verantwoord beeld van het onderwerp heeft. Regelmatig laat hij subtiel zijn onvrede met gemeentelijke besluiten merken, geeft af en toe een hint om zorgvuldiger met de overge-

bleven schatten uit het verleden om te gaan en als hij echt gegrepen is door een misstand, gaat hij over tot daden als het oprichten van een werkgroep Oude Begraafplaats of het indienen van een klacht bij de gemeente.

Cantonspark

Zo is het prachtig om de twee artikelen over het Cantonspark te lezen. In het eerste artikel *Amsterdamse monumentale versieringen in een Baarns park (Baerne nr 3-1992)* bestudeert

Jaap de colonnade, de stenen waterval en enkele siervazen in het Cantonspark en stuit op twee inscripties in de colonnade: 'Anno 1750' en 'Verplaatst van

Oud-Roosenburg in de Diemermeer naar Cantons Park Baarn 1915'. Als geboren Amsterdammer wil hij direct weten hoe een Amsterdams tempeltje in Baarn is gekomen. De reis door het verleden brengt ons naar een landgoed in de Watergraafsmeer waar vele bekende families uit de Baarnse geschiedenis hebben vertoefd zoals, Van Lennep en Rutgers van Rozenburg. Het landgoed ontstond na drooglegging van het Diemermeer in 1629 en raakte vanaf 1800 in verval, in 1802 kwam het in gebruik als een openbare theetuin en in 1893 werd de hofstede geveild. In 1914 werd het landgoed gekocht door de gemeente Amsterdam ter uitbreiding van de Oosterbegraafplaats en dat

leidde tot de sloop van het huis en de verkoop van het resterende 18e-eeuwse tuinmeubilair. Een van de opkopers was August Janssen, die vanaf 1910 de villa's Canton, Peking en Java in Baarn bezat met bijbehorende gronden. Daar vonden de colonnade, de stenen waterval en de siervazen hun eindbestemming in een overtuin, het latere Cantonspark.

Frustratie

De aanleiding voor Jaaps' speurtocht was een bericht in de *Baarnsche Courant* (10-03-1992) waarin werd gemeld dat de colonnade door betonrot was aangetast en dat het geheel door pre-fab exemplaren zou worden

vervangen. Bijna twee jaar later heeft het herstel plaatsgevonden en verschijnt het tweede artikel van Jaap, *Restaureren op zijn Baarns, een kwestie van onzorgvuldigheid (Baerne nr. 1-1994)*. Geeft de titel zijn onvrede al aan, in het artikel zelf groeit eens te meer zijn frustratie over onkunde, onjuiste informatie over de herkomst en materialen van de versieringen, en wanbeheer.

Na het artikel in de *Baarnsche Courant* van 10-03-1992 hadden enkele Baarnaars de Werkgroep Bescherming Baarnse Wintertuin opgericht, dus Jaap was niet de enige die zich zorgen maakte over het park. Helaas heeft de werkgroep noch de gemeente de moeite genomen om zich te verdiepen in de historische

Een man met een grote nieuwsgierigheid, die koppig als een terriër doorgraaft tot hij een historisch verantwoord beeld van het onderwerp heeft

context van de beeldbepalende elementen, waardoor er in de media een onduidelijk beeld over de kwestie ontstond. Jaap besluit zijn verhaal te plaatsen in de *Baarnsche Courant* van 23-02-1994, nadat een kennis hem had geïnformeerd dat 'het tempeltje prachtig hersteld was'.

Ironie

Het artikel begint met een samenvatting van de resultaten van zijn eerdere speurtocht en beschrijft vervolgens wat hij aantreft na de verrichte restauratie door de afdeling ROBO van de gemeente. Het herstel van de balustrade van de colonnade kan zijn goedkeuring wegdragen, ontbrekende delen zijn uit de belendende vijver gehaald en netjes teruggeplaatst, maar hij is ontstemd over de verwijdering van de siervazen die bovenop de architraaf stonden. Ze zijn vervangen door acht spierwitte en nieuwe vazen. De oude vazen bleken vernietigd te zijn. Jaap probeert zijn woede te verbergen achter ironie: 'In plaats van het maken van afgietsels van de originelen, desnoods in kunststof – op een begroting van 15.000 gulden moet dat toch mogelijk zijn geweest – werd een groot tuincentrum in de naaste omgeving bezocht. Op het boodschappenlijstje stonden acht trechtersvormige bloembakken (asbestcement?) en acht trossen cementfruit.'

Terwijl hij verder wandelt door het park, komt de tweede schok bij de Wintertuin:

aan de voet van de trap liggen de scherven van de verwoeste siervazen die vermoedelijk uit de 17e eeuw afkomstig waren. Bij het melden van deze vernieling aan de ROBO, kwam het verbaasde commentaar dat niemand wist dat de vazen zo oud waren.

In feite schreef Jaap altijd over mensen, want mensen maken de geschiedenis

Oproep

Het artikel eindigt met een onomwonden constatering dat de gemeente Baarn onzorgvuldig omspringt met haar culturele erfgoed en van haar (dus ook onze) bezittingen geen inventarisatie noch registratie blijkt te hebben. Van doelmatig beheer en regelmatige controle is evenmin sprake, waardoor verloedering en vermissing vrij baan hebben.

Jaaps' oproep aan de Baarnse bestuurders om spoedig de nodige maatregelen te treffen, heeft blijkbaar effect gehad. Bij plaatsing van dit artikel in *Baerne* is er een naschrift toegevoegd dat een stagiaire kunstgeschiedenis bezig is met de registratie van Baarns cultureel erfgoed en dat er overleg heeft plaatsgevonden met de verantwoordelijke wethouder, een vertegenwoordiger van de ROBO en vier leden van de HKB.

Plezier

In alle pennenvruchten voor *Baerne* ziet de lezer het plezier van Jaap om kennis op te doen en die kennis te delen met geïnteresseerden. Zijn stijl valt nooit te kenmerken als een gortdroge verzameling van feiten, daarvoor laat hij

De redactie van Baerne, waarvan Hans Bronkhorst en Jaap Kruidenier jarenlang deel hebben uitgemaakt

te vaak meerdere invalshoeken op het onderwerp aan bod komen en speelt hij te graag met de taal. Hij heeft het zelfs gepresteerd om een misverstand over de locatie van een vergadering van

de Oudheidkamer op Groeneveld als inspiratie te gebruiken voor een artikel waarin fictie en historische feiten zich als een thriller laten lezen: *Paul Vlaanderen en het Groeneveld-mysterie* (Baerne nr. 4-1994). Het verhaal heeft weinig relevantie voor het historische kader van *Baerne*, maar het toont wel de souplesse van zijn creativiteit en zijn speurzin. ■

ZOMAAR EEN VRIJDAGMORGEN AAN DE BERKENWEG

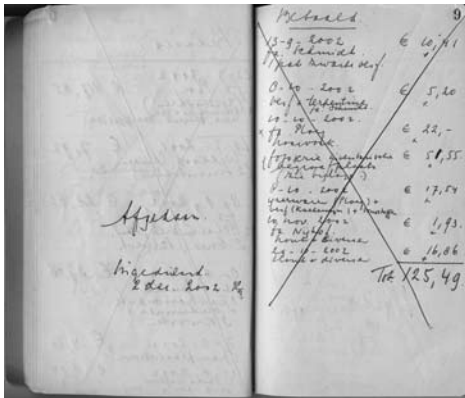
JAAP KRUIDENIER EN ZIJN OUDE BEGRAAFPLAATS

Hij is er als eerste, altijd is hij de eerste, behalve als hij in Engeland zit. Hij ram-melt met zijn sleutelbos en opent het hek. Vandaag is hij lopend, goed voor de gezondheid. Even later gaat het slot van de deur van de werkkeet eraf en de deur zwaait open. Zo, ze kunnen beginnen. Wat zouden ze vandaag nodig heb-ben? Water? Dan moet de kraan in de muur van het politiebureau open. In elk geval harken en een schop. Ook de zaag en een snoeischaar legt hij vast klaar. Penseeltjes en verf, die moeten ze zelf maar bij elkaar zoeken. Afgelopen week zei iemand nog tegen hem dat ze die oude boel daar aan de Berkenweg maar moesten opruimen. Die projectmannen konden er wel wat mooiers van maken. Hij had het gevoel dat er op zijn hart getrapt werd en nog is hij er heel boos over. Hij zal er toch nog eens weer met de wethouder over hebben. Gemeentelijk mo-nument, dat moet het worden. Maar ja, hij heeft het al zo vaak aangekaart.

door: Mart Karsemeijer

Daar komen de eerste vrijwilligers, de meesten op de fiets, een enkele per auto. De laatste dorpsnieuwtjes worden uitgewisseld en daarna aan het werk. Toch een goed systeem: ieder weet zijn

eigen werk en is daar ook verantwoor-delijk voor. Als ze het onkruid maar met-een meenemen. Een hekel dat hij heeft aan onkruid, dat pikt hij ook in zijn eigen tuin niet. Opeens klinkt er geroep: 'Jaap, kom eens kijken!' Een paar vrijwilligers hebben een stuk van een oude graf-zerk gevonden. En zijn eerste vraag is: 'Staan er letters op? Zou het soms van de dichter De Bull zijn?' Altijd weer op zoek naar de grafsteen van die Baarnse dichter. 'Ja, hier staan letters: WILLE... Vast een stuk van de zerk van Willem van Waardenburg. We moeten zo maar eens even kijken, in vak G, bijna achteraan, daar ontbreekt nog een stuk. Pas op je rug, 't is niet te tillen zo zwaar!'

Jaap's befaamde doorschrijfboekje

Verhalen

'Moet je toch even indenken,' zegt hij.

'Vroeger kwam de hele straat en de hele kerk mee, als er een begrafenis was. Hoeveel verdrietige mensen hier hebben gestaan, en dat is dus ongeveer 4000 keer gebeurd!' Intussen hebben de dames koffie gezet en iedereen wordt geroepen. Hij vindt de koffie erg belangrijk. Het sociale aspect binnen de groep. Iedereen gezellig rond de tafel. 'Zeg Jaap, heb je nog wat gevonden over die Greijdanus?' Natuurlijk heeft hij wat gevonden, over de hofarts, die heel veel dingen zag. En over Van Senden, die dineerde met Paul Kruger. Maar nog niets over dat kleine grafsteentje, met alleen de naam Van Hall, misschien van de schoenenwinkel uit de Laanstraat. En zo komen er meer verhalen los.

Precies en op tijd

Als je goed oplet, valt Jaap soms even stil. Jaap en Gerrit (Van Kasbergen) kijken elkaar aan, Ja, nee ... toch ja? Heel stilletjes gaat Gerrits hand naar zijn jaszak en vindt daar een doosje met een paar sigaretten. Een voor Jaap en een voor hemzelf. Op deze manier loopt de koffietijd altijd uit zonder dat je het in de gaten hebt! Er worden ook nog bonnetjes bij hem ingeleverd, van de koffie en de koek, maar ook van nieuwe boortjes en van een stuk ketting, verf en spijkers. De financiën, daar is hij heel secuur en snel mee bezig. De volgende dag staat het bedrag al op je giro en gisteren stond het keurig genoteerd in zijn doorschrijfboekje, alles heel precies bijgehouden. Net zoals de financiële en andere verslagen voor het gemeente-

huis. Keurig op tijd. En dan verwacht hij ook keurig op tijd antwoord. Toch maar weer eens vragen, misschien weten ze intussen wat meer over die monumentenstatus. En ja, dat potje geld voor de restauratie van de muur. Zoveel losse stenen, dat kan nog gevaarlijk worden ook. Bij welke wethouder zal hij het nu eens vragen?

De laatste

Tegen twaalf uur gaan de vrijwilligers naar huis. De een wat eerder, de ander wat later. Het was al stil, nu wordt het nog stiller op de begraafplaats. Als iedereen weg is, blijken er nog twee achtergebleven te zijn: Jaap en Gerrit. En waar ze het over hebben? Er gebeurde deze week ook zoveel in ons dorp! Gerrit stapt in zijn auto. De sleutelbos komt weer tevoorschijn. Het hek gaat weer op slot. Jaap gaat er weg als laatste, altijd was hij de laatste. ■

ELISABETH HUBERTA VAN GOGH:

EEN MYSTERIEUZE BAARNSE DAME

Het zal ongeveer tien jaar geleden zijn, dat ik voor het eerst vernam, dat de zes jaar jongere zuster van Vincent van Gogh gedurende meer dan veertig jaar in Baarn woonachtig was. Ik vond dit altijd een fascinerende gedachte, temeer daar de kunst en het leven van Vincent mij altijd hebben geboeid. Sterker nog, dankzij Vincent van Gogh ben ik als scholier geïnteresseerd geraakt in beeldende kunst

door: Jaap Kruidenier (uit: *Baerne*, 10e jrg. 1986, nr. 2, pag. 28 e.v.).

Ik liep dan ook al geruime tijd met de gedachte rond eens iets meer over haar leven aan de weet te komen en daarom begon ik enkele maanden geleden eindelijk met wat voorzichtig speurwerk. Het resultaat van dit eerste speurwerk was teleurstellend, want Elisabeth Huberta van Gogh bleef een mysterieuze vrouw. Toch wil ik in dit korte bestek u deelgenoot maken van het weinige, dat ik over haar te weten gekomen ben.

Vage herinneringen

Hoewel ze dit jaar precies vijftig jaar geleden te Baarn overleed, was ik zo onnozelen te veronderstellen, der er nog diverse Baarnaars rondliepen, die haar goed gekend moesten hebben. Dit bleek een foutieve gedachte, want de enkeling die zich haar herinnerde bleek toen zelf nog een kind te zijn. Met hun ouders of met hun moeder, die kindermeisje bij de familie was geweest, bezochten ze sporadisch het echtpaar Du Quesne-van Gogh. De herinne-

ringen zijn dan ook vaag. Men noemt haar soms 'statisch, deftig of excentriek'. Een ander herinnert zich haar ietwat bizarre kleding, waardoor ze opviel in het Baarnse straatbeeld uit die dagen.

Ook de vele biografieën van haar broer Vincent maken ons niet veel wijzer. In zijn boekje: *Lijden zonder klagen*, citeert Benno Stokvis een uitspraak van plaatsgenoot Van Deyssel over het echtpaar Du Quesne, waaruit blijkt dat de wederzijdse sympathie niet erg groot was.

Van Deyssel noemt Du Quesne, die advocaat en procureur was en die door hem werd opgezocht voor een juridisch advies, 'een eigenaardige man' en ook mevrouw Du Quesne-van Gogh laat zich in één van haar brieven aan Stokvis niet bepaald vleierend uit over Van Deyssel.

'Eerder woonde de heer Thijm ook in Baarn; zelfs is hij eenmaal bij ons aan huis geweest, maar zijn langdurig zwijgen was niet erg onderhoudend'. Misschien was ook het literaire gehalte van mevrouw Dus Quesnes' poëzie oor-

zaak van het zwijgen van Van Deyssel. In Baarn was ze namelijk allereerst bekend als dichteres. In het archief van de Oudheidkamer treffen we twee gedichtenbundels, wat knipsels uit de Baarnsche Courant en een foto van haar aan. De bundels: *Tijlozen* (1932) en *Wingerdblaren* (1933), die beide van een handtekening werden voorzien door Dirk Hornsveld, bevatten enkele gedichten, die ons misschien iets meer vertellen over haar persoonlijk leven. Op pag. 38 van *Wingerdblaren* vinden we het volgende gedicht: 'Bij een zelfportret van Vincent van Gogh'. Over de herinneringen aan haar beroemde broer heeft ze verder een boekje geschreven, waarop we nog terugkomen.

Jeugd

Elisabeth Huberta van Gogh werd geboren te Zundert op 16-5-1859 als dochter van Theodorus van Gogh, Ned. Herv. predikant aldaar, en Anna Cornelia Carbentus. Het gezin telde 5 kinderen, twee jongens en drie meisjes. Ze was dus zes jaar jonger dan Vincent, die in 1853 geboren werd. In de meeste biografieën van Vincent worden de ouders beschreven als tamelijk burgerlijke en bekrompen mensen, die de nadruk leggen op fatsoen en uiterlijk vertoon. Het gezin was zeer godsdienstig. Het zijn eigenschappen, die naar we met de nodige voorzichtigheid mogen aannemen ook bij Elisabeth aanwezig zijn. Over haar opleiding is ons niets bekend, maar haar broer Vincent bezoekt een kostschool te Zevenbergen, omdat de

beide ouders de omgang met de boerenjongens te Zundert te ruw voor hem vinden. We mogen dus veronderstellen, dat ook Elisabeth nogal beschermd werd opgevoed als predikantsdochter in deze agrarische omgeving.

Een beroepsopleiding heeft ze zeker niet gevolgd, omdat ze later als huishoudster in dienst komt bij de familie Du Quesne.

Huwelijk

Ze trouwt met Jean Philippe Theodorus Du Quesne van Bruchem, gefortuneerd en rustend advocaat en procureur, geb. te Oosterbeek in 1840 en overleden te Baarn in 1921. Het gezin telt vier kinderen, die tussen 1892 en 1899 geboren worden, en woont aanvankelijk te Soesterberg op het buiten 'De Eikenhorst'. Op 27-11-1893 vestigt het

Het echtpaar Du Quesne-Van Gogh

gezin zich te Baarn. De reden van deze verhuizing is niet bekend. Misschien is de grotere schoolkeuze voor de kinderen een reden geweest. De drie kinderen uit het eerste huwelijk van Du Quesne met Louise van Willes gaan niet mee.

Men verhuist binnen Baarn ontzettend veel. Tot 1929 woont het gezin op de volgende adressen: Amalialaan, Hoofdstraat, Nieuwstraat (2x), Dalweg (2x).

Na het overlijden van haar man in 1921 bewoont mevrouw Du Quesne achtereenvolgens nog Dalweg 10, Eemnesserweg 53, Cantonlaan 6, Schoolstraat 46, 48, 46, waar ze op 29-11-1936 overlijdt. De laatste adressen waren waarschijnlijk pensions.

Puriteinse denken

We zouden ons verhaal kunnen beëindigen, maar toch rest er nog een onverkwalijkelijke affaire, die in de jaren zestig nogal veel publiciteit heeft gekregen en die we daarom niet willen verzwijgen. We doen dit met enige aarzeling zonder te willen oordelen, maar het is een zaak, die het leven van Elisabeth Huberta blijvend moet hebben beïnvloed. Misschien zegt het iets over haar karakter en opvoeding, maar nog veel meer vertelt deze kwestie ons iets over de dubbele moraal en het puriteinse denken van de vorige eeuw.

In 1966 verschijnen er in de Franse pers enkele artikelen over de 80-jarige Hubertina Normance, een nicht van Vincent van Gogh, die als bedelares onder zeer behoeftige omstandigheden in

Marseille leeft. Benno Stokvis, bekend strafpleiter en Vincent van Gogh-kenner, trekt zich het lot van dit buitenechtelijk geboren kind aan. Hij bezoekt haar en geeft in 1969 een bij Bosch en Keunig verschenen boekje uit, getiteld: Lijden zonder klagen, waarin hij het tragische levenslot van Hubertina beschrijft en fel te keer gaat tegen de familie Van Gogh.

Zwanger

Wij willen beknopt hieruit het volgende citeren: 'Als de vrouw van Mr. Du Quesne

Dochter Hubertine

van Bruchem ernstig ziek wordt, is hulp noodzakelijk. Men vindt deze in de persoon van de jonge predikantsdochter Elisabeth Huberta van Gogh, die gezien de zorgelijke financiële omstandigheden, waarin haar moeder na de dood van Ds. Van Gogh verkeert, een werkring moet zoeken. Zo komt Vincents zuster in het gezin van Mr. Du Quesne diens kinderen verzorgen. De heer des huizes en Elisabeth vatten liefde voor elkaar op. Die liefde leidt tot voor die tijd rampzalige gevolgen: Elisabeth wordt zwanger.

Men besluit, dat zij in het geheim in Engeland zal bevallen. Alleen de oude domineesweduwe mevrouw Van Gogh-Carbentus is hiervan op de hoogte. Via het noorden van Frankrijk, zodat het spoor niet gevolgd kan worden, wordt de reis aanvaard. In Normandië in Saint-Sauveur-Le-Vicomte op een kamer van het Hôtel de la Victoire wordt op 3-8-1886 het kind geboren. Het kind wordt ingeschreven als Hubertina Normance van Gogh (Normance van Normandië). Het kind wordt toevertrouwd aan de 22-jarige weduwe van Frederic Balley, die in het dorp een kruidenierszaakje drijft. De ouders keren terug naar Nederland en het maandelijkse kostgeld wordt tot haar 21e jaar punctueel vanuit Baarn overgemaakt.

Geheim

Elisabeth van Gogh en Mr. Du Quesne treden in het huwelijk. De wet verbiedt hun het kind te echten. Maar niets, behalve angst voor wat 'de wereld' zal zeg-

gen kan hun beletten hun kind tot zich te nemen. En dat beletsel blijkt zwaarwegend en zij bedekken voor de wereld wat is geschied. Zij blijven in het oog van de puriteinse provinciale Utrechtse wereld een smetteloos gezin. Geen sterfeling vermoedt hun geheim, zelfs niet de vier achtereenvolgens 'eerbaar' ter wereld gekomen kinderen van het echtpaar. De brievenbus is altijd afgesloten, de kinderen mogen geen brieven zien, die uit Frankrijk komen.

Van tijd tot tijd, eens in de zoveel jaar, trekken Mr. De Quesne en zijn vrouw naar Frankrijk, om zich op de hoogte te stellen en zakelijke aangelegenheden af te handelen, maar Hubertina ziet haar ouders nooit.

Na de dood van Mr. Du Quesne in 1921 reist zijn weduwe naar Frankrijk. Zij wil haar inmiddels 35-jarige dochter als gezelschapsdame mee naar Nederland terugnemen, maar Hubertina weigert met deze vreemde, die zij niet kent en zelfs 'madame' blijft noemen mee te gaan'.

Emotie

In zijn ongetwijfeld te felle pleidooi voor Hubertina Normance gaat Stokvis nog verder in op haar financiële nood. Hij beschuldigt de gegoede familie Van Gogh ook in deze van harteloosheid. Eén uitzondering maakt hij voor Jeannette du Quesne, de in Baarn wonende halfzuster van Hubertina, die een geregelde correspondentie begint en haar ook financieel steunt. Het tweede kind van Jeannette krijgt zelfs de naam Hubertine.

In zijn erg harde oordeel over Elisabeth

beweert Stokvis nergens in haar gedichten enige emotie i.v.m. deze zaak terug te kunnen vinden. Wij willen besluiten met een fragment, waaruit dit misschien wel kan blijken.

‘En wat droevig ware eenmaal,
Wat ons pijnde, o, zo zeer!
Nimmer zijn wij ongevoelig
Voor wat kwelde in ‘t weleer.
Wat voorbij is leeft voor eeuwig,
Nimmer is daar iets voorbij;
In het Heden leeft het eeuwig,
Altijd dóór voor u en mij.’

Naschrift door Arie Twigt

Er kunnen interessante aanvullingen worden gegeven op het artikel Een mysterieuze Baarnse dame dat Jaap Kruidenier in 1986 over mevrouw E.H. du Quesnevan Gogh schreef. In 2005 had ik contact met een kleindochter van de mysterieuze dame, mevrouw An Weenink-Riem Vis. Zij schreef in 2003 het boek *Mijn oma Elisabeth Huberta van Gogh (1859 – 1936)*. De aanleiding voor dit boek was een zwarte hutkoffer, die een nicht bij haar thuis bezorgde. Deze kist bevatte onder meer tal van boeken, manuscripten en plakboeken van haar oma, Elisabeth Huberta van Gogh met de roepnaam Lies. Aan de hand van de inhoud van de kist, oude papieren, foto’s enz. heeft zij zich een beeld van het leven van Lies gevormd.

Eerder woonde de heer Thijm ook in Baarn; zelfs is hij eenmaal bij ons aan huis geweest, maar zijn langdurig zwijgen was niet erg onderhoudend’

Jeugd

Aan dit boek ontleen ik het volgende:

In 1852 werd het eerste kind, Vincent, in het gezin van Gogh levenloos geboren. Een jaar later, op dezelfde datum, volgde Vincent Willem, de beroemde schilder. Daarna Anna, Theo, Lies, Wil en Cor.

De mysterieuze dame is Lies, het vierde kind in het gezin.

Lies groeide op in een beschermd gezin. De ouders hadden een grote liefde voor de natuur. Dagelijks wandelden ze met hun kinderen en de gouvernante een uur in de velden rond het dorp Zundert. Van deze gouvernante kreeg Lies in eerste instantie les.

Lies had een broze gezondheid. Op haar twaalfde jaar kreeg zij een zware tyfus, waardoor zij volkomen uitgeput raakte, maar ze kwam er bovenop.

Toen ze net vijftien was, ging ze naar een kostschool in Leeuwarden, die ook haar zus Anna bezocht had. Deze Fransche School tegenover de Princessehof genoot een faam in die tijd, maar was voor het predikantsgezin een zware last. De kosten waren f 216 per kwartaal, die

betaald moesten worden van een jaarinkomen van slechts f 800 en enig aanvullend traktement in natura. De school sloot echter na het eerste school-

jaar van Lies. Even is overwogen haar in Baarn onder te brengen, maar dat bleek

te duur, zodat ze in Tiel de opleiding afmaakte op de kostschool van de dames Brugsma. Hier beviel het haar veel beter dan in Leeuwarden. In oktober 1877 haalde ze de akte van bekwaamheid als hulponderwijzeres. Ze bleef nog een jaar in Tiel om Frans en Engels te studeren.

De familie Du Quesne

In november 1878 begon ze aan haar eerste betrekking als hulponderwijzeres aan de mulo-school in Dordrecht.

Daar ontmoette ze in 1879 haar eerste liefde, een jongeman even oud als zijzelf, twintig jaar. Een zogenaamde vriendin meldde dit aan haar ouders. Vader Van Gogh reisde onmiddellijk af naar

Tiel en hoewel hij met de jongen ingenomen was, vond hij hen veel te jong (!) en verbood iedere omgang. Sindsdien hoorde ze nooit meer iets van hem.

De school verafschuwde ze. Per februari 1880 ging ze als gouvernante/hulp in de huishouding werken bij de familie Du Quesne van Bruchem op het landhuis Eikenhorst te Soesterberg. Mevrouw Du Quesne-van Willis was ernstig ziek en de hulp van Lies in een huis met vier kinderen en zeventien kamers was dringend nodig.

De heer Du Quesne was plaatsvervangend kantonrechter in Amersfoort, maar hij nam ontslag, toen hij tevergeefs getracht had de functie van kantonrechter te bemachtigen. Hij liet zich registreren als advocaat en procureur met woonplaats en kantooraanduiding Baarn.

De kinderen en mevrouw Du Quesne raakten aan Lies gehecht en Lies aan de kinderen. Maar na zes jaar schreef ze aan haar schoonzus Jo Bongers, die met haar broer Theo getrouwd was, dat ze zich wanhopig verlaten voelde. Ze sprak of zag niemand en aan mevrouw Du Quesne had ze niets. Ze vond haar een kleingeestig mens. Eerder schreef ze al aan Jo: 'Wat zijn er eigenlijk au fond weinig mensen voor wie men een vreselijke sympathie gevoelt? Heb jij ook zoveel behoefte om lief te hebben? Dikwijls maakt dit dat men zich bedriegt en toch vervalt men zoo gauw weer tot hetzelfde kwaad.'

'Lies was een excentrieke vrouw. Ze dichtte vaak tijdens het koken

Ze probeerde een betrekking in Engeland te krijgen,

maar dat mislukte blijkbaar.

Zwanger

Een en ander lijkt mij een goede voedingsbodem voor een liefde, die ze misschien niet wilde, maar die haar door de omstandigheden overkwam. Hoe het ook zij, ze raakte zwanger en de rest van het verhaal is bekend. Ondanks die ongewenste zwangerschap bloeide Lies helemaal op tijdens de reis naar Engeland, die in Frankrijk bleef steken. Ze schreef vóór de bevalling aan haar moeder, die van haar zwangerschap op de hoogte was, op kleurrijke wijze over het Franse platteland. Ook na de bevalling schreef ze dat ze vermoedelijk pas half september via Engeland naar huis zou komen. Eerst wilde ze in Frankrijk nog Avranches en Mont St. Michel bezoeken.

Huwelijk

Thuisgekomen nam Lies de taak van gouvernante/hulp in de huishouding weer op zich. Mevrouw Louise Du Quesne van Bruchem stierf op 17 mei 1889 aan kanker. Ruim anderhalf jaar later, op 17 december 1891, trouwde de heer Du Quesne van Bruchem met Lies. Op 27 november 1893 vestigde het echtpaar zich in villa Edzardina, Dalweg 10 in Baarn, samen met drie kinderen uit het eerste huwelijk van de heer Du Quesne en de eerste zoon uit zijn tweede huwelijk. In Baarn werden nog drie kinderen geboren.

Door twee oorzaken verarmde het gezin: de heer Du Quesne had geen baan meer en weinig inkomen uit zijn advoca-

Lies van Gogh aan de keukentafel

tenpraktijk. Bovendien had hij Russische aandelen, die waardeloos waren geworden. Er werden allerhande kristal, porselein, zilverwerk en parels verkocht. Lies verkocht in december 1917 zelfs een schilderij, dat ze van Vincent geerfd had, voor f 2000. In 1920 volgde verkoop van de buitenplaats Eikenhorst met 22 ha grond in Soesterberg, waar ze gewoond hadden.

Lies kreeg een moeilijk leven met haar man, die steeds vreemder en achterdochtiger werd. Samen met haar jongste dochter Mien probeerde zij haar psychisch gestoorde man zo goed mogelijk te verzorgen. Van uit huis plaatsen wilde ze niets weten. In 1920 werd hij onder bewind gesteld en op 25 december 1921 overleed de heer Du Quesne. Na de dood van haar man verkocht Lies hun landgoed Cillaershoek, gelegen in de Hoekse Waard.

Zwerven

Haar jongste dochter Mien trouwde en kwam bij haar op de Dalweg inwonen. Zij vertrok echter in 1928 met haar man en inmiddels drie kinderen naar Amersfoort. Edzardina werd nu te groot voor Lies alleen. Het huis werd geveild. Daarna heeft ze niet meer zelfstandig gewoond. Ze verhuisde van pension naar pension. Het eerste lag aan de Eemnesserweg, daarna ging ze naar pension Ewijk. Een kamer bij mejuffrouw De Zoete, Schoolstraat 46, volgde. Vervolgens verbleef ze enige maanden bij haar dochter in Amersfoort en op een kamer aan de Leusderweg. In maart

1934 zat ze op een mooie kamer aan Cantonlaan 6 in Baarn en begin 1935 verhuisde ze terug naar mejuffrouw De Zoete, bij wie zij op 30 november 1936 's ochtends om vijf uur overleed.

Opmerkelijk is dat in het boek veel andere woon- en pensionadressen genoemd worden dan die Jaap Kruidenier in zijn artikel noemde. Daar moet een geschiedvorser maar eens onderzoek naar doen.

Het geheim van haar dochter

Anders dan Benno Stokvis doet voorkomen is Hubertina Normance niet aan haar lot overgelaten. Ze heeft een goede opleiding kunnen volgen en in juni 1903 behaalde zij haar diploma voor onderwijzeres in Caen. Ze gaf les in Melun en later in Parijs. Zij kon het werk goed aan. Vijfendertig jaar oud werd zij ernstig ziek, waardoor zij vrijwel doof werd. Ze kon niet langer voor de klas staan en ging terug naar haar pleegmoeder. Haar echte moeder Lies probeerde haar in 1921 mee te krijgen naar Nederland, maar ze weigerde. Haar pleegmoeder stierf in 1922. Hubertine ging terug naar Parijs, waar het niet goed met haar ging. Uiteindelijk ging ze jaren lang met kalenders, dassen en bretels langs de deur in Parijs, Toulon, Nice en na de oorlog in Marseille. In 1956 kwam er hulp voor Hubertine: een Marseillaanse krant ontdekte haar en ontketende veel opschudding. Willem van Gogh, zoon van Theo, werd bij de kwestie betrokken. Als gevolg hiervan stemde hij toe Hubertine een maandelijks toelage van 400 francs

(f 300) en later 600 francs te geven tot haar dood.

Dat Lies leed onder het geheim van haar dochter, bleek ook wel uit de hevige ruzies die haar dochter Mien 's nachts hoorde over de post uit Frankrijk. Lies stuurde af en toe een pakje naar Hubertine. Jeanette, de dochter uit het huwelijk van Lies met Du Quesne, werd enige maanden na de dood van de heer des huizes, door haar moeder ingelicht over het bestaan van haar zuster. Ook zorgde Lies ervoor dat Hubertine een (klein) deel van de erfenis zou krijgen. Triest genoeg ging door omstandigheden het contact tussen Hubertine en haar beide zusters, dat na de dood van hun moeder was ontstaan, verloren.

Lies van Gogh op oudere leeftijd

Eenzaam en arm is Hubertine op 6 augustus 1969 te Lourdes in Frankrijk gestorven.

Fijngevoelig

Hoewel Jaap Kruidenier van het bovenstaande niet op de hoogte was, heeft hij toch haarfijn aangevoeld dat er wel degelijk emotie over haar geheime dochter bij Lies bestond. In zijn artikel lezen we:

‘We doen dit (het melden van de affaire, A.T.) met enige aarzeling zonder te willen oordelen, maar het is een zaak die het leven van Elizabeth Huberta blijvend moet hebben beïnvloed.’ Ook denkt hij, in tegenstelling tot Menno Stokvis, in haar gedichten hier iets over terug te kunnen vinden. Een en ander lijkt mij een compliment voor zijn fijngevoelige manier van geschiedschrijving. ■

Lies was een excentrieke vrouw. Ze dichtte vaak tijdens het koken. Dan zat ze aan de keukentafel met pen en papier en een pan pap ernaast. Daarboven hing een petroleumlamp, die af en toe wat in de pan druppelde. Als de kinderen dan riepen dat het eten naar petroleum smaakte, zei Lies: ‘Och, die paar druppels doen geen kwaad.’

Van Lies verscheen in 1906 een eerste uitgave: *Bretonse Liederen*, vertaald uit het Frans. Daarna volgde drie dichtbundels, vervolgens het boekje *Opstellen betreffende kinderen en hun opvoeding*.

In 1910 baart zij opzien met haar boek *Vincent van Gogh, persoonlijke herinneringen aangaande een kunstenaar*, uitgegeven door J.F. v.d. Ven, Baarn.

Hans Bronkhorst heeft hierover in Baerne een uitgebreid artikel geschreven (zie Baerne, 1986, nr 4).

In 1912 verscheen *Meester Jozia* en in 1927 *Roggebrood*, beide door Lies uit het Frans vertaald. Tussen deze twee vertalingen in kwamen er nog drie dichtbundels van haar uit en in 1929 verscheen het boekje *Proza*, ook uitgegeven door J.F. v.d. Ven te Baarn.

In 1932 verschenen nog twee dichtbundels van haar bij uitgeverij Wegelin te Bussum.

In haar laatste levensjaren werkte ze nog dagelijks voor kranten en tijdschriften. Ook de *Baarnsche Courant* publiceerde met regelmaat een gevoelig vers van Lies.

Bron: *Mijn oma Elisabeth Huberta van Gogh (1859 – 1936) door An Weenink-Riem Vis, eigen uitgave 2003.*

LINTJESREGEN IN HISTORISCHE KRING BAERNE

In de afgelopen periode zijn drie vrijwilligers van onze vereniging koninklijk onderscheiden.

Hoewel het de bedoeling was het eerste lintje tijdens de jubileumreceptie op 28 maart uit te reiken, bleek dit wegens ambtelijke omstandigheden niet te lukken en werd de datum precies een week eerder in de Oudheidkamer - 21 maart dus. Familie en collegae van de Kring verzamelden zich die zaterdag in de Oudheidkamer toen Burgemeester Noordergraaf van Soest binnenkwam om onze Henk van Vugt namens Hare Majesteit te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Naast het vele werk voor onze vereniging bleek Ridder Henk ook veel vrijwilligerswerk in Soest te hebben verricht.

De nieuwe ridder was zeer ingenomen met de terechte onderscheiding. Het bestuur en de vrijwilligers van de Oudheidkamer hadden ervoor gezorgd dat het glas kon worden geheven, hetgeen alle aanwezigen met veel genoegen deden.

Op 29 april – de dag waarop traditioneel lintjes worden uitgedeeld – verzamelde het voltallig dagelijks bestuur zich in de Speeldoos. Twee vrijwilligers uit onze organisatie werden benoemd tot lid in de Orde van Oranje Nassau: Wim Oudendorp, actief in de organisatie van de jaarlijkse excursie, en onze voorzitter Teun Stein.

Slechts weinigen waren ingelicht over de

op handen zijnde riddering. Burgemeester De Groot riep stuk voor stuk de te onderscheiden plaatsgenoten op het podium na eerst breeduit vermeld te hebben welke overwegingen aan het toekennen van het lintje ten grondslag lagen. Het bleek dat beide heren op meerdere terreinen van het maatschappelijke en kerkelijke leven hun bijdragen hebben gegeven, dan wel nog steeds leveren.

Graag feliciteren wij - ook op deze plaats - de drie genoemde actievelingen in onze Kring van harte. In hun onderscheiding ligt ook een stuk respect en waardering voor het werk van onze vereniging. Een stuk goodwill voor de Historische Kring dus.

Wij zijn er blij mee.

Het bestuur

Erelid Henk van Vugt krijgt de medaille opgespeld

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377
e-mail:
info@HistorischeKringBaerne.nl
Internet:
www.HistorischeKringBaerne.nl

Ereleden

J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
G. Brouwer
P.H. Kuijt-Smit
H.H.M. van Vugt

Voorzitter

T. Stein
Uytenbosch 22
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420725

Algemeen Secretaris

J. Veldhuysen-Hogenaar
Pr. Hendriklaan 30
3743 KB Baarn
tel. (035) 5430479

Penningmeester

D. van Wessel
Callenburglaan 4
3742 MV Baarn
tel. (035) 5413481

Overige bestuursleden

A.F.N. Mascini
tel. (035) 5426102
P.H. Feitz
tel. (035) 5414794

Werkgroep Oudheidkamer

E.M.M.A. Kuizinga-Claassens
Uytenbosch 37
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420372

Werkgroep Oude Begraafplaats

M.M.D. Karsemeijer
Corn. Dopperlaan 12
3741 GJ Baarn
tel. (035) 5417922

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
De Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Baerne

A. Twigt
Stationsweg 51
3743 EM Baarn
tel. (035) 5415314

Ledenadministratie

H.J. Kroon
Drakenburgerweg 27
3741 GK Baarn
tel. (035) 5413001

Redactie Baerne

Henriëtte Beuk
Frits Booy
Annemieke Geerts
Arie Twigt
Cok de Zwart

Niets uit deze uitgave mag worden veeleuvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Het tijdschrift *Baerne* komt mede tot stand door BakkerBaarn

Bezoekadres en bezoektijden Oudheidkamer

Hoofdstraat 1 Baarn.
Ingang via de bibliotheek, lift naar jeugdbibliotheek. Op woensdagen van 14.00 tot 16.00 uur en op zaterdag van 11.00 tot 13.00 uur. Voor informatie of een afspraak kunt u tijdens openingsuren bellen met (035) 5430377 of een e-mail sturen:
info@HistorischeKringBaerne.nl

Contributie

Per adres: minimaal € 16,- per jaar. Historische Kring Baerne mag zich sinds 1 januari 2008 van de Belastingdienst tooien met het predicaat ANBI, dat staat voor Algemeen Nut Beogende Instelling.

Verzendkosten buiten Baarn

Bij betaling van de contributie a.u.b. uw vrijwillige bijdrage in de verzendkosten overmaken.

ING: 41.92.133

Losse verkoop *Baerne*: € 3,50

Verkrijgbaar bij:

Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69, Baarn en de VVV/ANWB, Brinkstraat 12, Baarn.

E-mail redactie:

redactiebaerne@euronet.nl